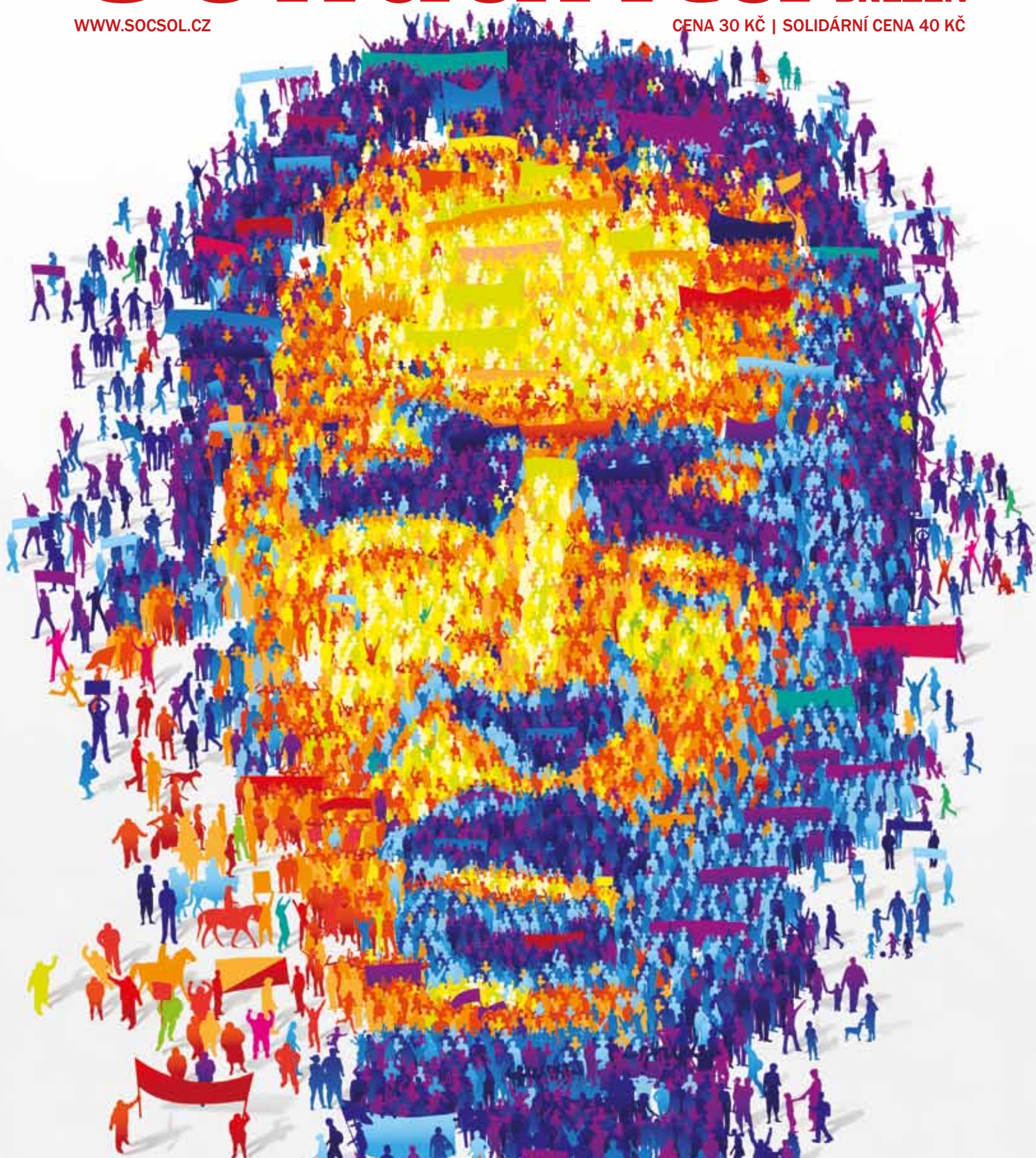

Solidarita

76
2013
BŘEZEN

WWW.SOCSOL.CZ

CENA 30 Kč | SOLIDÁRNÍ CENA 40 Kč

**ŠVIHLÍKOVÁ O CHÁVEZOVÍ / PROTESTY LÉKAŘŮ
PRÁVO NESKONČIT NA ULICI / BULHAŘI SVRHLI VLÁDU
EUROPOSLANKYNĚ: NA KRIZI NEJVÍCE DOPLATILY ŽENY**

Solidarita

VYDÁVÁ SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA ZA PŘÍSPĚNÍ
KOLEKTIVU AUTORŮ

Registrační číslo Ministerstva kultury ČR: E 20370

Web: www.socsol.cz

Redakční mail: redakce@socsol.cz

Předplatitelský mail: předplatne@socsol.cz

Předplatitelská linka: + 420 722 133 743

Šéfredaktor: **Lukáš Matoška**

Redaktoři: **Dominik Forman, Vítězslav Lamač,
Štěpán Lohr**

Na tomto čísle se redakčně dále podíleli: Karolína Babičková,
Adam Bartoš, Kateřina Krejčová, Tomáš Korda

Závěrečné korektury: **Anna Zitová**

Původními texty a překlady přispěli: Nikola Čuřík, Václav
Drozd, Petr Glivický, Jakub Hornáček, Jaroslav Chramosta,
Vítězslav Lamač, Štěpán Lohr, Lukáš Matoška, Jan
Májíček, Michaela Pixová, Jiří Ruppert, Ilona Švihlíková,
Filip Vidimský

Návrh obálky: **Comando Creativo**

Sazba: **Václav Pajkrt**

Prodejní místa časopisu:

KAMENNÝ OBCHOD FAIR&BIO (www.ekumakad.cz) –
Sokolovská 29, Praha 8 – pondělí až pátek od 11 do 19 hodin

STUDENTSKÝ KLUB K4 (www.k4klub.org) – Celetná 20,
Praha 1 – pondělí až pátek od 10 do 24 hodin, sobota až
neděle od 16 do 24 hodin.

GALERIE TRANZITDISPLAY (www.tranzitdisplay.cz) –
Dittrichova 9, Praha 2 – úterý až neděle od 12 do 18 hodin

KAVÁRNA TŘI OCÁSCI (www.triocasci.cz) – Gorkého 37,
Brno – pondělí až pátek od 8 do 22 hodin, sobota až neděle
od 10 do 22 hodin

TABÁK HOLEYŠOVSKÝ – Hrnčířská 65, Ústí nad Labem –
pondělí až pátek od 7 do 22 hodin, sobota až neděle od 9 do
21 hodin

Měsíčník Solidarita je nevýdělečné periodikum. Utržené
peníze z prodeje jsou investovány do nákladu následujícího
čísla. Náměty na články posílejte na redakční mail. Otázky
zájemců o předplatné zodpovíme na předplatitelském mailu.
Otázky zájemců o distribuci zodpovíme na redakčním mailu.

Oprava: Obálku únorového čísla navrhla Kateřina Krejčová.

OBSAH

DOMÁCÍ

Ústí nad Labem – řešení pro chudé rodiny v nedohlednu	4
Březnový protest lékařů	6
Odcházení podruhé	8

ANALÝZA

Proč jsou ženy placeny méně než muži?	11
Klimatická změna aneb jiný svět je před námi	28

ROZHOVOR

Gabi Zimmer: Na krizi nejvíce doplatily ženy	12
--	----

ZAHRA NIČNÍ

Za Hugem Chávezem	16
Idle No More a koloniální Kanada	18
Mali – nová rvačka o Afriku?	20
Americký imperialismus deset let po válce v Iráku	21
Bulharské protesty proti neoliberalismu	22
Volební tsunami bývalého komika	24
Odbory ve světě	26

STÁTNÍ KAPITALISMUS

Dosavadní imperiální expanze Ruska – ovládnutí Východní Evropy	27
--	----

Socialistická Solidarita na internetu:

„

**SOLIDARITU ČTU RÁD. PŘEDEVŠÍM PROTO, ŽE
PŘEDSTAVUJE JEDEN Z MÁLA ALTERNATIVNÍCH
HLASŮ V NAŠEM OPĚT ZGLAJCHŠALTOVANÉM
VEŘEJNÉM PROSTORU. A HLAVNĚ JE TO HLAS,
KTERÝ JE KRITICKÝ KE VŠEM PROUDŮM.
SOLIDARITA NEŠETŘÍ „TY NAŠE“ JEN PROTO, ŽE
JSOU NÁM BLIŽŠÍ NEŽ TI, KTEŘÍ PŘEDSTAVUJÍ
IDEOVÉ SOUPEŘE.**

STANISLAV ŠTECH, PROREKTOR UNIVERZITY KARLOVY

Vážená čtenářko, vážený čtenáři!

Pravděpodobně jako jediné tuzemské médium věnujeme zemřelému venezuelskému prezidentu **Chávezovi** obálku. Navzdory limitům s ním spojované politiky – které významně určoval globální kapitalismus a o nichž jsme psali v minulosti – se jednalo o jednoho z nejúspěšnějších politiků levice (odkazujeme na článek Jakuba Horňáčka z prosincového čísla, který je k dispozici na webu). Chávezovy vlády se vzepřely neoliberalismu, byly zmírněny majetkové nerovnosti, vymýcená negramotnost a zvýšena účast lidí na veřejném životě, shrnuje v tomto čísle ekonomka Ilona Švihlíková. Venezuela možná vrátila do hry socialismus, bez kterého se neobejde demokracie – a naopak.

Smrt představitele „socialismu pro jednadvacáté století“, ale zejména situaci romských rodin na severu Čech, které se věnujeme i v tomto vydání, zastínila domácí média odchodem budovatele kapitalismu po roce 1989 z funkce prezidenta. Zatímco do úřadu nastupoval Zeman, **Klausův odchod** stovky lidí na několika místech oslavovaly. Jemu jako symbolu neregulovaného trhu, neúnavného prosazování privatizace, omezování veřejné sféry a „utahování opasků“ vyčleňujeme samostatný text.

Inspirativní „Latinská Amerika se změnila a už nemá nic společného s porobeným postavením, ve kterém se nacházela dříve,“ píše ve vyjádření solidarity s Venezuelany předsedkyně radikálně levicové frakce europarlamentu Gabi Zimmer. Právě s ní jsme připravili rozhovor k **Mezinárodnímu dni žen**. Tento svátek poskytuje příležitost, abychom se ohlédlí za dlouhým bojem žen za sociální rovnost, ale především konstatovali přetrvávající formy znevýhodňování žen.

Počátkem měsíce zažilo Česko největší **kybernetický útok** vůbec. Mířil především na banky, burzy a zpravodajské servery. Pravděpodobně šlo o součást obchodní války: rostoucí se konkurenční boj na sebe bere novou podobu a v budoucnu bude kybernetických útoků jediné přibývat. Vyskytly se i spekulace, že útok na servery souvisí s tendencí na rozšíření jaderné elektrárny Temelín.

Přitom jedenáctého března uplynou dva roky od největší atomové katastrofy posledních dekád – ta se udála v japonské **Fukušimě**. Jak roku 1986 v Černobylu, tak v případě fukušimské havárie byl vládou a oficiálními místy zprvu zamlčován její skutečný dopad. Fukušima se nakonec ocitla společně s Černobylem na sedmé, tedy nejvyšší úrovni mezinárodní stupnice jaderných událostí. Punc neudržitelnosti si tak vedle fosilního typu získávání energie opakovaně vysluhuje i jádro. Článek o klimatické změně z tohoto čísla ukazuje, že stávající systém s dosavadní energetikou spěje k zániku.

Na Balkáně vedly zvyšující se ceny energií doprovázené vládními škrty a špatnou ekonomickou situací k největším protestům od roz-

padu sovětského bloku. **Bulharsko** zažilo masivní protesty, které byly namířené proti nadnárodním korporacím, především pak proti české energetické skupině ČEZ, Energo-Pro a rakouské EVN. Po bulharské vládě následně padla i slovinská. O Bulharsku píšeme v tomto čísle. Česká média tyto události spíše ignorují a zmiňovala se o nich soustavněji jen v souvislosti s ohrožením zisků ČEZu.

K velkým demonstracím došlo i v Albánii, Makedonii, Slovinsku či Maďarsku, kde se tamní vláda v těchto chvílích pokouší o ústavní **kriminalizaci bezdomovectví**! Protesty východní, jihovýchodní až jižní Evropy se budeme dále zabírat v dubnovém vydání. Mnohatisícové akce proti „úsporným opatřením“ probíhají i v Portugalsku a ve Španělsku – vzpomeňme, že sedmadvacátého února zemřel

inspirátor tamního hnutí indignados (rozhořčených) Stéphane Hessel, kterému se budeme věnovat v budoucnu.

Dvacátého března uplyne deset let od americké **invaze do Iráku**. Zajímavým trendem je v této souvislosti úpadek vlivu Spojených států na Středním východě. Původně loutkové irácké vládě se postupně podařilo získat do svých rukou rozhodující moc, jež nakonec donutila USA ke stažení svých vojsk ze země. Slábnoucí role Spojených států se dnes projevuje mimo jiné tím, že se nezapojily do konfliktu v Mali a přenechaly tuto úlohu Francii a evropským mocnostem.

Pár dní zbývá do **sjezdu české sociální demokracie** – tentokrát se uskuteční v Ostravě. Před měsícem jsme psali o riziku, že ČSSD podpoří vládou navrhova-

nou finanční ústavu (počátkem února prošla prvním čtením). Jako ústavní zákon bez levicových poslanců a senátorů totiž nemůže být prosazena. V současnosti sice ČSSD vyjadřuje pochyby nad platy členů zákonem proponované komise, jež by napříště měla dohlížet na „rozpočtovou odpovědnost“ vlády, ale to nestačí. Chceme věřit, že k této kritice sociální demokraté přidají: jakýkoli dozorčí orgán, který má bdít nad ekonomickou politikou vlády, je na prvním místě omezením demokracie a znemožněním levicové politiky. Rokování dále ukáže, zda se strana zbaví břemena v podobě bohumínské usnesení, které zakazuje spolupráci s komunisty na vládní úrovni. To bude rozhodující: březnový sjezd ČSSD poodhalí, zda se pravděpodobná příští vládní strana pokusí vydat jiným než neoliberálním směrem.

Závěrem informujeme, že Solidarita je nyní k dispozici na novém prodejním místě, kterým se stala galerie **Transitdisplay**.

Vaše redakce

ÚSTÍ NAD LABEM – ŘEŠENÍ PRO CHUDÉ RODINY V NEDOHLEDNU

JAROSLAV CHRAMOSTA

Okolnosti vystěhování rodin z ubytovny v Krásném Březně byly předmětem článku „Bydlení je právo“, který je nyní přístupný i na webu. Nikdo nedokázal přimět majitele nevyhovující ubytovny k odpovědnosti, selhalo město, ba nepomohla ani nevládní organizace. A peripetie místních obyvatel, jak ukazuje následující reportáž, nekončí ani potom, co si získali náhradní bydlení.

▲ foto: Saša Uhlavá

Předlice, část Ústí nad Labem, která je obývána převážně Romy, se na sklonku minulého roku stala dějištěm řady událostí. Městský magistrát se začal o situaci Romů zajímat až po smrtelné nehodě, propadu stropu jednoho z předlických domů, který zavalil jeho obyvatelku. Několik rodin se poté muselo vystěhovat z domů v ulici Beneše Lounského. Provizorní střechu nad hlavou získali na devět dní v jedné z ústeckých tělocvičen. Z té se pak dostali na ubytovnu v Krásném Březně, kterou vlastní společnost Czech Property Investment (CPI). Ubytovna však byla ve velmi pochybném stavu. Společnost CPI si tedy pozvala statika, který ubytovnu shledal nevyhovující k tomu, aby v ní rodiny žily. Musely se tudíž znovu vystěhovat, aniž by jim bylo zajištěno náhradní bydlení.

Ústecká organizace Člověk v tísni sice nabídla 20 bytů, ty ovšem – jak jsme informovali v minulém čísle – byly buď nevyhovující, tedy v dezolátním stavu či finančně nedostupné, nebo zde byly překážky ze strany pronajímatelů, kteří „menšiny neberou“. Seznam nedostupných bytů, jímž Člověk v tísni i magistrát dokazovali údajnou nedostatečnou snahu rodin, proto k řešení nepřispěl. Část rodin si našla náhradní bydlení sama, a to například v ústecké části

Mojžíř. Po zásahu aktivistů byl problém ostatních rodin vyřešen tím, že byl zřízen transparentní účet, na nějž lidé posílali příspěvky. Z těch byly uhrazeny kauce a první nájem za nové byty v ubytovně, která se nachází v ústecké čtvrti Klíše. Natrvalo však problém vyřešen nebyl.

MÍT KAM HLAVU SLOŽIT

Vraťme se pomyslně do ústeckých Předlic. Kontrola statika zjistila 29 nevyhovujících domů, které budou v dohledné době zbouřány. Magistrát nezveřejnil informaci, o které domy se bude jednat. To zjistilo až sdružení Konexe díky informačnímu úniku. Ve většině domů bydlí romské rodiny s malými dětmi. Město se dnes pokouší zodpovědět otázky, kam tyto rodiny přestěhovat.

Miroslav Brož z občanského sdružení Konexe pro Solidaritu dodává, že město uvažuje v zásadě o třech východiscích: „Jedna z variant města je ta, že by postavili v Předlicích buňky a do nich by byly rodiny přestěhovány. Další variantou je, že by město rodiny přestěhovalo do ubytoven; jejich kapacita v městě je však naplněna. Poslední variantou je rozdělení rodin a jejich přestěhování do větších měst v okolí, v úvahu připadá Liberec nebo Chomutov.“ Brož, který se již delší dobu snaží místním Romům

z vyloučených lokalit pomáhat, vystudoval sociálně-ekonomickou fakultu na univerzitě v Ústí nad Labem. Následně pracoval v Akademii věd a pro nevládní organizaci Člověk v tísni, v níž se staral o její mediální výstupy. V současnosti je mluvčím sdružení Konexe.

„NECHCI SE TAM VRACET“

Když procházíte předlickými ulicemi, zmocní se vás zvláštní pocit. Tato ústecká čtvrť totiž ukazuje v celé nádheře odvrácenou stranu města. Odvrácenou od ústeckého centra s novým obchodním domem nebo za tři miliardy vybudovaným univerzitním kampusem. S jistou obezřetností přijímám Brožovu nabídku, abych se šel podívat do některých z domů, které mají být brzy zbořeny. Procházíme chodbou, v jejíchž zdech často chybí cihly. Je jasné, že cihly jsou tady cenným artiklem. V některých pokojích v prvním patře chybí podlaha, na zemi jsou jen trámy.

Při rozhovoru s Ondřejem, Romem, který v Předlicích vyrostl, se dozvídám, proč by se do Předlic vracel jen velice nerad. Byl jedním z několika málo těch, kteří na vlastní oči viděli propad stropu a smrt jediné předlické oběti. Tou byla jeho teta. „Stalo se to okolo poledne a záchranáři ji z trosk vyzvedli až kolem druhé hodiny v noci. Chtěl jsem do

domu vběhnout, protože jsem myslel, že je tam teta, jeden pán mě ale chytil za ruku a nepustil dovnitř. Měl strach, aby se dům nepropadl znovu," vzpomíná Ondřej. Předlická městská část je v krajně nevyhovujícím stavu, nicméně zlepšení je v nedohlednu. Přinejmenším do té doby, než se ústecký magistrát přestane tvářit, jako by žádný problém neexistoval. Situace v Předlicích je přitom několikanásobně vážnější, než byla situace v ubytovně v Krásném Březně.

KDO POMŮŽE Z TÍSNĚ?

Dalším aktérem, který by mohl řešit situaci ústeckých Romů, je místní pobočka neziskové organizace Člověk v tísni. „K situaci místních Romů se nebudu vyjadřovat, především kvůli osobě Miroslava Brože a také se nechci vracet do minulosti," po telefonu doslova sdělil ředitel ústecké pobočky Člověka v tísni Vít Kučera. Jiné vyjádření od neziskové organizace se mi získat nepodařilo. Bohužel, jak jsme uvedli v článku z minulého čísla, nelze vyloučit informace o tom, že ústecký Člověk v tísni je úzce propojen s ústeckou pobočkou sociální demokracie. Ostatně kritikou Člověka v tísni nešetří ani Brož, tvrdí, že nevládní organizace „v současné době nedokáže řešit problémy Romů. Zapříčiněno je to především tím, že vztah sociálního pracovníka k Romům je postaven čistě na profesní úrovni." Řešení se podle Brože nachází v tom, že by sociální pracovníci pomáhali jedincům řešit i další záležitosti; například by s nimi docházeli na úřad práce nebo jim pomáhali se stěhováním.

Jak už bylo naznačeno, obyvatelé krásnobřezenské ubytovny, která musela být vystěhována, dnes bydlí v různých čtvrtích Ústí nad Labem. Stěhování pochopitelně ztěžuje školní docházku; děti v některých případech musí měnit školy. Dvě rodiny si našly byt v ústecké čtvrti Mojžíř a jejich životní a bytová situace ještě o něco lepší než situace rodin, které dnes bydlí v bytech v městské části Klíše. V Mojžíři bydlí i Ondřej. A do ústecké čtvrti Klíše bylo přestěhováno i několik rodin z krásnobřezenské ubytovny. Klíše jsou v Ústí nad Labem považovány za lepší čtvrt, vždyť nedaleko stojí několik fakult Univerzity Jana Evangelisty Purkyně.

POLITIKA A PŘEDSUDEK

Většina zdejších obyvatel údajně nesouhlasí s tím, že Romové byli přestěhováni právě sem. Podle některých vyjádření se dnes prý bojí vycházet na ulici. Ve vydání Ústeckého deníku z 1. března byla otištěna informace o tom, že Romové, kteří se na Klíši přestěhovali z ubytovny v Krásném Březně, údajně ničí místním obyvatelům majetek. Podle fotogalerie uveřejněné u článku má jít například o krádeže štítků u klik. Sousedé této ubytovny poskytli Deníku několik vyjádření: „Donedávna jsme si na Klíši žili celkem v klidu. Ale dnes? Bojíme se o majetek, zdraví, a div ne také o život!“, „Je mi z toho do pláče, líčí starší paní. Třesou se jí při tom ruce i hlas. Její jméno redakce zná, ale na její přání ho nezveřejňujeme. Má strach.“ „Stěhují se k nám zhruba čtrnáct dní. My nevíme, kdo přesně to dělá, ale začalo to hned, co se tu objevili.“ Podle vyjádření Miroslava Brože pro Solidaritu pracuje článek s nepravdivými informacemi. Brož uvádí, že s krádežemi nemají nic společného Romové přistěhovaní z Krásného Března.

Otázkou také je, proč se nesnášenlivý článek objevil zrovna v této době, když doteď Ústecký deník informoval o kauze spíše sporadicky. Nabízí se odpověď, že jde o politický boj, v němž jde o to, ukázat ústeckým občanům, že vedoucí odboru sociálních věcí Zuzana Kailová za ČSSD nezvládá svou funkci. Podle informací Ústeckého deníku ze dne 2. března se totiž ústecká ODS snaží Kailovou donutit k tomu, aby odstoupila z funkce. Důvodem pro to má být její nekoncepční práce v případě sociálního bydlení a především neúnosnost situace ve vyloučených lokalitách, jako jsou Předlice a další. Radim Holeček, pedagog ústecké univerzity a předseda místní ODS, k tomu pro Deník dodává, že „to není problém pouze Předlic, ale i dalších míst." Právě Holeček získal před dvěma týdny podporu ústecké ODS, a stal se tak předsedou místní organizace. Zuzana Kailová je v čele sociálního odboru od roku 2008, před ní vedl odbor Arno Fišera rovněž za ČSSD.

✉ jaroslav.chramosta@socsol.cz

▲ foto: Saša Uhlavá

**POMOC
RODINÁM**

Chcete pomoci ústeckým rodinám, které jen těžko hledají trvalé bydlení? Zasílejte peníze na účet občanského sdružení Konexe. Budou použity k zaplacení kaucí a nájmu.

Pro další informace viz oskonexe.wordpress.com

ČÍSLO ÚČTU: 2500271703/2010

BŘEZNOVÝ PROTEST LÉKAŘŮ

NIKOLA ČURÍK

Dlouhodobě se zhoršující situace ve zdravotnictví přiměla Českou lékařskou komoru uspořádat 1. března symbolický protest – „Den zdraví lékařů“. Akce byla původně koncipována jako jednodenní protest, při kterém mělo být poskytování zdravotní péče omezeno na akutní případy a lékařům bylo doporučeno v zájmu svého zdraví absolvovat preventivní prohlídky, vyšetření u kolegů specialistů nebo třeba darování krve. Článkem navazujeme na rozhovor s Dagmar Žitníkovou „Optimalizace rovná se omezení péče“ z minulého čísla, který je k dispozici na webu.

Scénář akce „Den zdraví lékařů“ se nakonec poněkud změnil a do popředí se dostala především snaha oslovit v ordinacích pacienty a diskutovat s nimi o problémech, kterým naše zdravotnictví čelí.

HEGEROVA VYHLÁŠKA

Bezprostředním důvodem lékařského protestu se stala úhradová vyhláška vydaná pro rok 2013 Hegerovým ministerstvem pro rušení zdravotní péče. V ní je obsažen plán zásadní redukce úhrad za léčbu pacientů, které zdravotnickým zařízením poskytují z vybraného pojištění zdravotní pojišťovny.

Ministr Heger požaduje, aby se například ambulantním specialistům v nemocnicích a poliklinikách proplatilo maximálně 98 % objemu úhrad proplacených za péči o pacienty v roce 2011. Toto dvouprocentní snížení plateb na první pohled nevypadá nijak drasticky. Proplácení zdravotní péče pojišťovnami se však řídí nesmírně komplikovaným systémem bodového ohodnocení různých zdravotních výkonů, v němž se část péče poskytnutá pacientům nad rámec restriktivních mantinelů vytvořených pojišťovnami počítá v takzvaných bodech s degresivní hodnotou.

V praxi je tomu při určité míře zjednodušení tak, že pro zmíněné ambulantní specialisty je základní hodnota bodu 1,02 korun (pro řadu výkonů a situací se ale hodnota bodu liší) a degresivní hodnota bodu 0,3 korun, takže při poskytování zdravotní péče pacientům nad striktně stanovený objem dostává lékař za stejnou práci pouze třetinovou odměnu. V praxi tedy platí, že čím více a intenzivněji se lékař podle zásady „lege artis medicinae“ (podle pravidel umění lékařského) věnuje svým pacientům, tím hůře je za to relativně ohodnocen.

Vyhláška obsahuje ovšem další „špeky“ v tom, že zmíněných 98 % objemu úhrad, navržených pro rok 2013, se bude vypočítávat nikoliv z celé proplacené úhrady za rok 2011, ale pouze z té části, kterou tvořily body v základní, nikoliv degresivní hodnotě. To samozřejmě vede k dalšímu snížení objemu prostředků poskytnutých pro rok 2013 na léčbu pacientů. Vyhláškou v roce 2013 se dále výrazně snižuje hodnota bodů kupřím

kladu za klinická vyšetření v interním lékařství. V neposlední řadě je nutné brát v potaz, že mezi roky 2011 a 2013 došlo k nemalému nárůstu nákladů (nejen) ve zdravotnictví. Spojená inflace za léta 2011 a 2012 dosáhla 5,2 % a v roce 2013 se i vzhledem k vládou prosazenému nárůstu DPH očekává nárůst o další více než 2 %. K tomuto nárůstu cen vyhláška vůbec nepřihlíží.

Ve výsledku to vypadá tak, že podle Hegerova návrhu by v roce 2013 došlo k reálnému poklesu objemu peněz určených na léčbu pacientů u akutní lůžkové péče o 13 %, u následné péče o 12 % a u ambulantní péče až o 17,5 %, přičemž v konkrétních zdravotnických zařízeních by pokles financování mohl dosáhnout i 25 %.

OMEZOVÁNÍ ROZSAHU A KVALITY PÉČE

Takovéto drastické snížení úhrad bude pro mnohé lékaře specialisty a zdravotnická zařízení likvidační. V zásadě jde o plán B v prosazení vládou řízeného rušení zdravotní péče v Česku, když plán A – přímé vypovězení/neprodložení smluv zdravotnickým zařízením pojišťovnami – z listopadu minulého roku narazil na tvrdý odpor veřejnosti. Připomeňme

v této souvislosti, že na základě nařízení vlády z 29. srpna 2012 „O místní a časové dostupnosti zdravotnických služeb“ mají pojišťovny v rukou významný legislativní nástroj k likvidaci zdravotnických zařízení (vyhláška mimo jiné definuje, že pacientovi musí stačit ordinace praktického lékaře v dojezdové vzdálenosti 35 minut cesty autem, interna v dojezdové vzdálenosti 45 minut autem, alergologie v dojezdu 1 hodiny a tak dále).

Martin Engel, předseda Lékařského odborového klubu, který se k březnovému protestu České lékařské komory připojil, uvádí, že nová úhradová vyhláška bude mít například v pražské Nemocnici Na Bulovce důsledky v nucené redukci lůžek na následujících odděleních: dětská chirurgie (ze 25 na 16), chirurgie (ze 72 na 62), kožní (z 23 na 20), neurologie (ze 40 na 20), oční (ze 25 na 10), ORL (ze 35 na 25), plastická chirurgie (z 20 na 15), urologie (ze 46 na 24); a úplně se zavře neurologická, urologická a plicní jednotka intenzivní péče (sic!).

Česká oftalmologická společnost vydala tiskovou zprávu, podle níž úhradová vyhláška pro rok 2013 ohrožuje kvalitu a bezpečnost operací šedého zákalu, onemocnění oční čočky, které v ČR postihuje zhruba 100 tisíc lidí ročně. Nesouhlas s vyhláškou vydala také Asociace dialyzačních středisek ČR. Mnozí upozorňují, že v důsledku vyhlášky narostou čekací doby pacientů na různé operace a dojde k omezení vyšetřování pacientů na sonografii, RTG, MRI a podobně.

Za pozornost určitě stojí, že ministerstvo pro rušení zdravotní péče snižuje tok peněz do zdravotnictví právě v době, kdy dochází k růstu peněz vybraných na zdravotním pojištění (226 mld. Kč v roce 2012, o více než 10 mld. Kč více oproti roku 2011). Je otázkou, co s takto vybranými penězi, kterým Heger zabránil téct do péče o pacienty, budou pojišťovny dělat a zda se nemají stát základem pro jejich tržní zhodnocení v rámci budoucí privatizace.

ÚSPĚCHY I PROBLÉMY PROTESTNÍ AKCE

Den zdraví lékařů měl za cíl poukázat na výše zmíněné problémy spojené s úhra-

dovou vyhláškou i na další neřešené potíže českého zdravotnictví. Jak již bylo v úvodu řečeno, poměrně radikální scénář akce se na poslední chvíli změnil, takže na zavřené ambulance specialistů pacienti narazili pouze v menší části zdravotnických zařízení, např. v nemocnicích ve Strakonici, Karvině, Nymburku, Rychnově nad Kněžnou, některých velkých pražských poliklinikách nebo v Třebíči, kde se protestu zúčastnili i praktičtí lékaři.

Na mnoha jiných místech lékaři ordinovali v běžném režimu, nicméně současně s tím vedli diskuze s pacienty o důvodech protestu, vyvěšovali informační letáčky a předkládali petiční archy petice České lékařské komory *Chceme kvalitní zdravotnictví*. Na důkaz podpory protestů si lékaři také připínali zelenou stužku. Byla ovšem i zdravotnická zařízení, například v Kladně,

Příbrami, Liberci a na jiných místech, kde se lékaři – ač většinou s důvodem protestu souhlasili – nepřipojili ani k symbolickým formám projevu veřejné aktivity.

Vedení Lékařského odborového klubu si od akce, kterou podpořily také další organizace sdružené v Krizovém štábu českého zdravotnictví (zdravotnické odbory, Národní rada osob se zdravotním postižením ČR, Svaz pacientů ČR, Asociace českých a moravských nemocnic a Asociace krajských nemocnic), slibovalo více a neskrývá určité zklamání. Je zřejmé, že za „neradikálním“ vyzněním akce stojí nejednota mezi lékaři: Sdružení ambulantních specialistů (které úhradová vyhláška postihuje objektivně nejvíc) akci sice podpořilo, nicméně právě ono před pár měsíci vyslovovalo podporu Hegerovu plánu na omezování lůžkové péče a nedůvěra je na

obou stranách stále znát. Baštou Hegerovy podpory zůstávají soukromí praktičtí lékaři, stomatologové a gynekologové, kteří protest rovnou odmítli.

Na druhou stranu z hlediska informování a získávání podpory pacientů se protest lékařů dá označit za úspěšný. Doktoři pacientům prezentovali petici České lékařské komory *Chceme kvalitní zdravotnictví*, pod níž se od 7. února do večera 28. února podepsalo 15 tisíc lidí. Během 1. března přibýlo dalších 20 tisíc podpisů, což je jistě potěšující.

Den zdraví lékařů byl každopádně dalším, a určitě nikoliv posledním vyjádřením nesouhlasu se stavem zdravotnictví a připomenutím skutečnosti, že tento resort vinou politiky ordinované posledními, pravicově-neoliberálními vládami již roky churaví.

Petice občanů České republiky za zachování fungujícího zdravotnictví

CHCEME KVALITNÍ ZDRAVOTNICTVÍ

My, níže podepsaní občané České republiky, důrazně žádáme, aby byla zachována dostupná kvalitní zdravotní péče, která je nyní ohrožena neodpovědnými kroky vlády a ministerstva zdravotnictví.

- Nesouhlasíme s dalším snižováním veřejných výdajů na zdravotnictví.
- Nechceme platit stále více za předražené léky.
- Nechceme cestovat zbytečně daleko k lékaři nebo do nemocnice.
- Požadujeme zvýšení částky, kterou stát z našich peněz platí zdravotním pojišťovnám za děti, důchodce a nezaměstnané.
- Požadujeme, aby zdravotní pojišťovny z našich peněz platily lékařům v plné výši za veškerou péči, kterou my pacienti potřebujeme.
- Za své peníze chceme kvalitní zdravotní péči. Proto žádáme, aby nás naši lékaři mohli léčit podle svých znalostí a v souladu se svým svědomím a nikoli podle diktátu
- úředníků zdravotních pojišťoven a ministerstva zdravotnictví.
- Požadujeme právo svobodně si volit svého lékaře a nemocnici. Nesouhlasíme s tím, aby nám je mohli vzít úředníci zdravotních pojišťoven.
- Důvěřujeme svým lékařům a podporujeme jejich snahu zachovat v České republice kvalitní zdravotní péči pro každého.
- Ministr zdravotnictví Leoš Heger sice takzvaně „reformuje“ zdravotnictví, přitom se ale na nic neptá ani pacientů, ani lékařů. Nehájí zájmy nás občanů.

ODCHÁZENÍ PODRUHÉ

JIŘÍ RUPPERT, FILIP VIDIMSKÝ

Václav Klaus je symbolem ekonomické transformace po sametové revoluci. Sedmého března po dlouhých třidvaceti letech odešel z aktivní politiky. Způsob jeho odchodu, stejně jako celá politická dráha, hodně vypovídá o systému, ve kterém žijeme. Ohlédněme se při této příležitosti za Klausovými nejdůležitějšími počiny.

KUPONOVÁ PRIVATIZACE

Kuponová privatizace vytvářela iluzi, že se na privatizaci státního majetku podílejí téměř všichni. Fikce privatizace skrze rozdání státního majetku měla mobilizační účinek. První vlny se účastnilo 8,5 milionu občanů. Zároveň začaly vznikat investiční fondy – celkově více než 400 – které nabízelely zhodnocení investic těm, kteří jim svěří své kupony nebo později akcie. Vznik těchto fondů neměl téměř žádnou právní regulaci, což umožnilo nejrůznější podvody a tunelování těchto fondů. Klaus nicméně tento proces vítal jako nástup kapitalismu.

Klaus v interpelaci ve sněmovně v září 1997 pokrytecky tvrdil, že on osobně nikdy nevybízel lidi, aby svěřovali své kupony investičním fondům. Zároveň on a jeho spolupracovníci oceňovali například činnost Viktora Koženého. Klausův výrok, že Česká republika potřebuje „více Kožených“, byl později mnohokrát citován. Klausův spolupracovník Jiří Weigl – jehož chtěl ponechat ve funkci svého kancléře i nastupující prezident Zeman – napsal v roce 1997 pro Koženého doporučující dopis ázerbájdžánské vládě, když se Kožený, už po útěku z ČR, pokoušel podnikat v Ázerbájdžánu. Kožený, žijící na Bahamách, byl nakonec v ČR v roce 2010 odsouzen k 10 letům vězení v nepřítomnosti pro zpronevěru 16 miliard korun.

Klaus vytvářel politickou atmosféru, v níž ti, kteří se zapojili do budování tržního systému „bez přívlastků“, měli pocit, že se nemusí zdržovat dodržováním zákonů nebo etických norem. Rok 1994 byl začátkem nekonečného seriálu krachů, tunelování a vyvážení získaného kapitálu za hranice země. Celková škoda vzniklá v rámci podvodů v investičních fondech činí přibližně 50 miliard korun.

BANKOVNÍ „SOCIALISMUS“

Z hlediska plánovaného přechodu k tržní ekonomice bylo obrovským problémem to, že kuponové privatizaci nepředcházela privatizace bank. Otevřely se dveře „bankovnímu socialismu“, kdy úvěry nebyly poskytovány na základě racionálních kritérií. Namísto kapitalistické logiky přišla na pořad dne logika organizovaného zločinu. Například IPB byla v devadesátých letech známá jako „samoobsluha na peníze“ pro některé politické strany.

Její manažeři zatížili banku špatnými úvěry až do výše 200 miliard korun.

Řada státem kontrolovaných bank se podílela na financování i zakládání investičních fondů, jež hromadně skupovaly kupony a akcie občanů. Akcie státních podniků se vracely do rukou státem kontrolovaných bank. Kontrola bank dávala Klausovi, který byl ministrem financí ve federální vládě, a jeho lidem obrovský vliv na to, kdo v procesu privatizace bude hrát klíčovou roli. V zemi, kde prakticky nikdo neměl kapitál a vlastní úvěrovou historii, hrály politické konexe při udělování půjček podstatnou roli. V takovém systému organizované protekce samozřejmě mnoho privatizačních projektů zkrachovalo a mnoho půjček nikdo ani neplánoval vrátit.

Zatímco v době nástupu reformy měly banky špatné úvěry ve výši asi dvou procent, ke konci roku 1994 už činil podíl špatných úvěrů v českých bankách 37 procent, zatímco kupříkladu v Polsku a Maďarsku jejich podíl v této době klesal. *The Economist* napsal v září 1996, že potíže českého bankovního systému jsou výsledkem „smrtného koktejlu namíchaného ze špatného managementu, orgiastického půjčování (často vlastním akcionářům bank) a velmi často prostě podvodů.“

Podle analytického materiálu, který si nechala připravit v roce 2005 vláda ČSSD, celkové „transformační náklady“ i s úroky, které stát musel zaplatit, činily téměř 700 miliard korun. Z toho 370 miliard spolky banky, které stát před prodejem očišťoval od špatných úvěrů.

Poté, co federální vláda rozhodla, že zájemci o státní majetek budou muset prokazovat, odkud pocházejí jejich peníze, Klaus a jeho ODS proti tomu protestovali. Podle Pavla Rychetského se Československo stalo ideálním místem pro praní špinavých peněz.

Za velmi neprůhledných okolností se tak podařilo dosáhnout cíle privatizace: vytvoření nové majetné třídy, bez které je tržní společnost téměř nemyslitelná.

KLAUSOVA „DEMOKRACIE“

Klaus vždy prosazoval elitářské pojetí demokracie: odmítal koncept občanské společnosti a jakékoli prvky přímé demokracie. Občané dle něj mají jednou za čtyři roky vybrat z konkurujících si stran a nadále respektovat rozhodování svých zástupců. Podobně

jako při demonizování vznikající levice i zde poukazoval na minulost a označoval rozvoj občanské společnosti za scestné pokračování socialistických svodů. Podle Klause ke vzniku svobodné společnosti stačí individuální svoboda, politický pluralismus a trh.

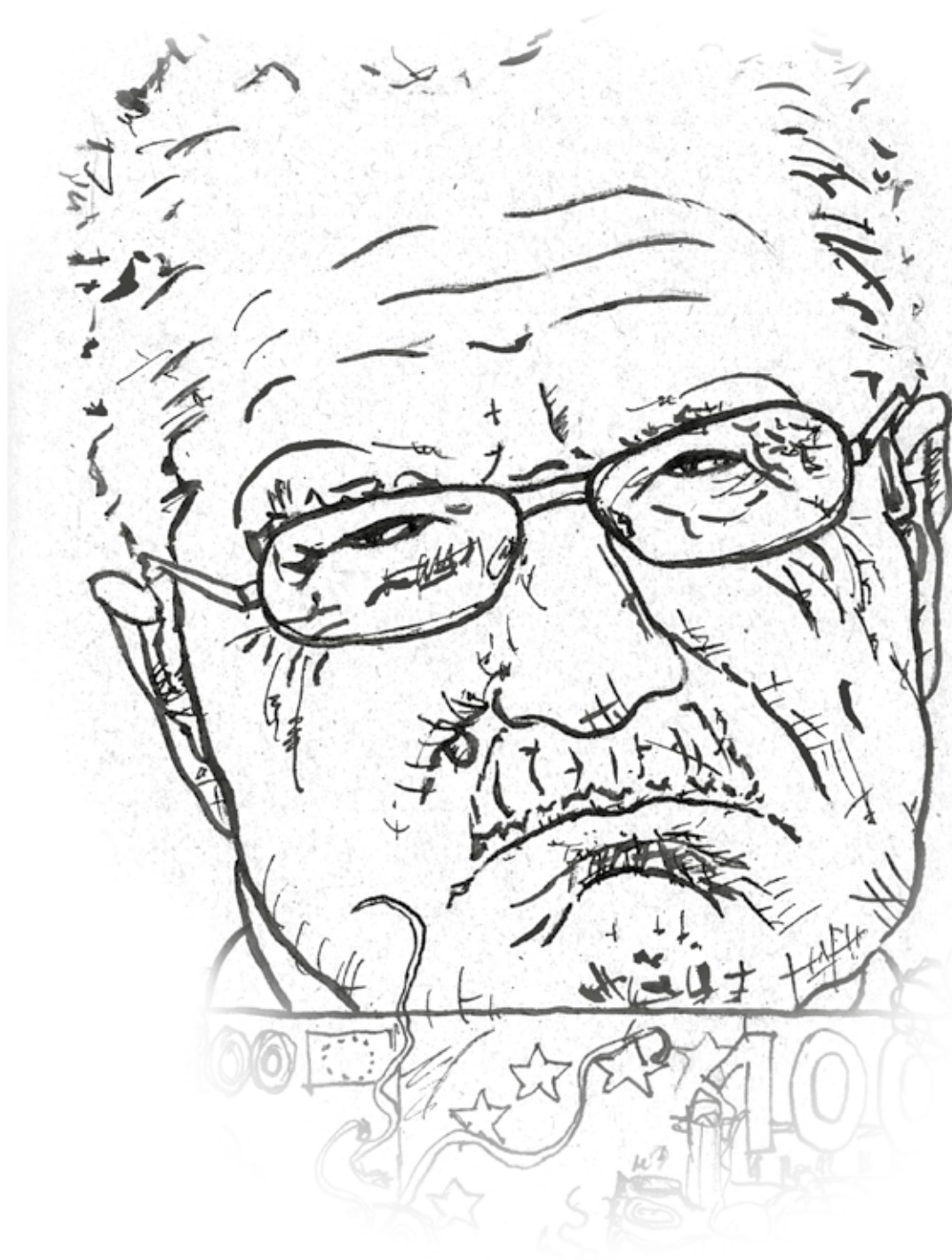
Toto pojetí demokracie se v české společnosti (či spíše v její politické třídě) velmi dobře uchytilo: snad nejvýrazněji to bylo vidět, když se jednalo o americkém radaru v Brdech, o církevních restitucích či o současných vládních reformách. Argument je stále týž: lid je prý příliš hloupý, nekompetentní, zmanipulovaný, než aby se mohl vyjádřit. Má být rád, že to za něj někdo vyřeší.

Bohužel, tento přístup se netýká pouze pravicových parlamentních stran; ač se ČSSD a KSČM ve zmíněných případech postavila na stranu veřejnosti, samotnou participativní demokracii netematizují. Vrcholem české politické aktivity se tak stává zavedení zbytečné přímé volby prezidenta, která od důležitých problémů spíše odpoutává pozornost, než že by je pomáhala řešit.

OPOZIČNÍ SMLOUVA

„Volám všechny, kteří chtějí žít svobodně! Volám všechny, kterým není lhostejný osud naší země! Volám všechny odpovědné ženy a muže! Rozhoduje se dnes! Zítra bude pozdě! Volte ODS!“ Takto vypadala mobilizace proti „levicovému nebezpečí“ před volbami, jejichž výsledkem byla opoziční smlouva právě s tímto „ohrožením lidské svobody“.

„Česká cesta“, kterou Klaus dříve razil v hospodářství, se vloudila i do politiky. Bylo téměř nepředstavitelné, že by demokratická opozice v jakékoliv vyspělé demokracii podepsala s menšinovou vládou smlouvu, v níž politické obchody – zahrnující účelové změny ústavy a volebního zákona namířené proti ostatním stranám – stvrzuje závazkem, že nevyvolá, nebo dokonce bude blokovat během celého volebního období hlasování o důvěře v menšinovou vládu. Skutečným obsahem opoziční smlouvy nebyl společný program, který by řešil problémy země, ale pouze dělení moci a takové účelové změny ústavy i volebního zákona, které měly zvýhodnit opozičněsmluvní spojení. Šlo o jakési tunelování parlamentarismu. Smlouva totiž stvořila mimoparlamentní

▲ ilustrace: Dominik Forman

mechanismus rozhodování o důležitých věcech. Nebyla jen dohodou mezi dvěma stranami, z nichž jedna vládne a druhá předstírá, že je opozicí. Byla dohodou mezi dvěma autoritativními politickými vůdci.

Je pravděpodobné, že mezi hlavní důvody pro uzavření opoziční smlouvy z pohledu ODS patřila snaha umrtvit takzvanou akci čisté ruce. ČSSD, která volby vyhrála

právě díky tažení proti korupci a ekonomickým zločinům, jež se rozbujely za Klausových vlád, tak nejen ztratila možnost tuto část svého programu účinně prosazovat, ale sama byla postupně do korupčních vztahů vtažena. Smlouva také zajistila ODS mnohé posty, například v dozorčích radách, které by jinak ztratila. Klaus se tak „postaral“ o řadu politiků, již mu zůstali věrní.

V roce 2000 vzešel ze společné dílny ODS a ČSSD nový volební zákon. Byl pokusem přerýsovat pravidla politické soutěže k prospěchu velkých stran a pojistit si tak účast na moci i v budoucnosti. Havel se obrátil k Ústavnímu soudu, který roku 2001 většinu podstatných změn volebního systému zrušil. Klaus se Zemanem v rámci boje proti menším stranám také prosadili změny ve financování

stran – státní příspěvek se v budoucnosti měl odvozovat především od počtu získaných křesel v parlamentu a méně od počtu získaných hlasů. Navíc strany, které by opakovaně nepřekročily ve volbách pětiprocentní práh, by neměly dostávat žádný.

Toto vládní období samozřejmě mělo i kladné stránky: zastavení největšího rozkrádání, byť privatizací bank, a oživení ekonomického vývoje. Jen stěží je však lze připsat Klausovi. Naopak – i díky jeho přispění se v ČR s konečnou platností stvrdil systém klientelistických sítí a polistopadové rozdělení majetku.

POSTOJ K EKOLOGII

„Komunismus byl nahrazen hrozbou ambiciózního environmentalismu. Tato ideologie hlásá, že jí jde o ochranu Země a přírody a pod tímto sloganem – podobně jako kdysi marxisté – chce nahradit svobodný a spontánní vývoj lidstva určitým druhem globálního plánování celého světa.“

Zvláštní je rozpor mezi Klausovou kritikou teorií globálního oteplování jako nových ideologií srovnatelných s komunismem a jeho vlastními vysvětleními, proč není třeba se klimatických změn obávat. Klausova vysvětlení jsou totiž pevně ukotvena v jakémsi sekulárním náboženství racionalismu – v ničím nepodložené víře ve vědecký pokrok a ve zdroje energie, které ještě nebyly objeveny. Toto náboženství pokroku by se dalo charakterizovat stručně tak, že se není třeba bát (třeba vyčerpání přírodních energetických zdrojů), protože ve správný okamžik přijdou správné objevy.

Pikantní bylo Klausovo odmítání věrohodnosti různých vědeckých orgánů, kterým jde podle něj v první řadě o příjmy. Pikantní je zejména proto, že kampaň proti proponentům globálního oteplování financovala nadnárodní korporace Exxon Mobil. Ta podporovala štedře kupříkladu konzervativní *Heartland Institute*, který pak sponzoroval vědce a politiky vystupující proti globálnímu oteplování. Jak potvrdil bývalý viceprezident USA Al Gore – po zveřejnění zprávy Mezivládního panelu pro změnu klimatu (IPCC), vypracované pod patronací OSN, která potvrdila významný podíl lidské činnosti na oteplování planety, popírači této skutečnosti vypsalí odměnu 10 tisíc dolarů za každý článek vyvracející závěry IPCC, ať už by byl vyroben a zveřejněn kdekoli na světě.

Klausova kniha *Modrá, nikoliv zelená planeta*, která je téměř nábožensky zaníceným kázáním proti „environmentalismu“, se sice vyšvihla mezi bestsellery doma, ale v zahraničí její překlady velké úspěchy neslavily. Al Gore získal v říjnu 2007 Nobelovu cenu za mír.

Ač ve světě vysmíván, v ČR dokázal Klaus ochranu životního prostředí značně očernit.

JAZYK A DEMAGOGIE

Klaus nabídl nový ideologický jazyk celé jedné generaci lidí, kteří se chtěli identifikovat s novým režimem. Sám tento jazyk činil srozumitelným, protože měl schopnost zjednodušovat složité skutečnosti do jednoduchých pouček. Ačkoli vyjadřoval ideově silné názory, nedefinoval se jako antikomunista, což umožnilo mnoha lidem spojeným s bývalým režimem přejít do jeho tábora. Stačilo, když příslušnost k novému režimu stvrzovali tím, že používali ideologický jazyk nabídnutý Klausem. V praxi mu však nedělalo problém činit kroky, které by při skutečně důsledném naplňování idejí filozofů a ekonomů, jež vyzýval, jen těžko mohl přijmout. Nešlo přitom jen o „bankovní socialismus“, ale o celou řadu dalších kroků, jejichž cílem bylo udržet co největší míru centralizace, a tudíž moci v rukou reformátorů v čele s Klausem. Jeho odmítání občanské společnosti, decentralizace nebo příliš silné soudcovské moci nevycházelo z klasiků, jimiž se zaštiťoval, ale z jeho zcela pragmatického výkladu konzervativních a liberálních idejí tak, aby odrážely jeho politické potřeby. V tom mu pomáhal mediálně vytvořený „profesorský“ obraz, v němž byl představován jako neobyčejně vzdělaný politik, jenž „ví, o čem mluví“.

Vyznačoval se schopností nastolovat s pomocí médií vlastní témata. Byl schopen pracovat ve veřejném prostoru s podivuhodnou ambivalencí sdělovaných poselství. Mohl například opakovaně kritizovat „elitáře“ nebo „nikým nevolené elity“, popřípadě útočit na intelektuály, i když sám byl na špičce nově vznikající elity a bezpochyby byl též intelektuálem. Tyto postoje jsou klasickou výzbrojí populistů, ale jen málokterý je dokázal vyjadřovat z pozic nejvyšších stupňů moci.

Asi nejúčinnější zbraní při používání jazyka byly novotvary, nové pojmy či hesla, které se obecně ujaly. Klausovi se dařilo ovlivňovat veřejnost tak, že jí v podobě určitých výrazů vnutil i hodnotově zabarvenou interpretaci určitého jevu. Často byla tato interpretace nejen manipulativní, ale také demagogická. Například obyčejná vnitrostranická revolta vůči předsedovi strany, který odmítal odpovědnost za finanční skandály své strany i jejich důsledné vyšetření, se stala „atentátem“. Zmírnit dopad neúspěchů pomáhaly výrazy jako „nedohoda“ nebo „nevětřství“.

Krom čistě instrumentálního využití jazyka k získání popularity také dokázal svůj způsob myšlení vnutit i své opozici. Klaus je tak symbolem neoliberálních receptů na štěstí nejen proto, že takovou ekonomickou politiku hlásal. Je jím i proto, že vymazal z parlamentního politického myšlení představu alternativy. ČSSD se při posledních krajských volbách snažila získat hlasy příslibem „spravedlivých“ reforem – zřejmě po vzoru Špidlovy „modernizace“ sociálního státu.

AMNESTIE A ÚTOK NA KLAUSOVY HODNOTY

Při emotivní, naprosto nevěcné obhajobě amnestie Klaus uvedl, že obrovský odpor veřejnosti proti amnestii je útokem na něj, na jeho myšlenky a hodnoty. Nepřátelům nejde o tisíce podvedených lidí nebo o spravedlivé potrestání velkých zlodějin, jde jen o Václava Klause! Chtějí ho těsně před koncem prezidentství očernit, protože se bojí jeho aktivit v postprezidentském období. A co veřejnost? Prezident si je jist, že její velká část byla zmanipulována masivní mediální kampaní. Tohle všechno ale už prý zná z minulosti a stejně jako před patnácti lety, po takzvaném sarajevském atentátu, říká všem nebojácně „jedeme dál“.

Stejně jako v mnoha dalších Klausových projevech z nedávné minulosti slyšíme nejen temné narážky, ale i slovník éry normalizace. Vždyť tak rozsáhlou „kampaň“ musí někdo řídit. Kdo? V tom je prezident tajnůstkář. Ví ale s určitostí, že nepřátelská kampaň je proti němu vedena proto, že on, Václav Klaus, symbolizuje určité hodnoty. V tom má naneštěstí pravdu. Chtě nechtě je totiž právě on symbolem „mafiašského kapitalismu“, jehož systémová korupce, kmotři a stát zamořený šlendriánem se zajírají stále většímu počtu lidí.

Když politik, který je považován za „stvořitele“ tohoto systému, omilostní tuneláře dva měsíce před odchodem z funkce, znemožní použití jejich obstaveného majetku k alespoň částečné náhradě způsobených škod, a umožní dokonce, aby jim bylo vráceno to, co nakradli, nemůže to veřejnost vidět jinak.

SPOLU A PROTI SOBĚ

Klaus nakonec odchází většinou obyvatel nenáviděn, veřejně musí čelit opovržení a navíc byl obžalován z velezrady. Je to bezesporu mnohem méně důstojný konec politické kariéry, než potkal jeho předchůdce v úřadě.

Oba dva však museli vytrpět stejně zásadní změnu vnímání své osoby. Zatímco Havel byl zprvu vnímán jako symbol boje proti nespravedlivému režimu, postupně se z něj stal reprezentant prázdného moralizování a pokryteckého selektivního vymáhání lidských práv. Klaus se z ekonomického génia stal otcem všech zlodějů.

Ačkoli to byli političtí rivalové s téměř vždy protichůdnými názory, oba byli bytostnými představiteli dnešního režimu. A stejně jako odchod Havla nevyústil v uplatňování stejných měřítek na všechny (naopak, objevili se po něm ještě „zdatnější“ jedinci, jako například Karel Schwarzenberg), ani odchod Klause nezměnil rozložení moci a zajeté praktiky ve společnosti.

✉ filip.vidimsky@socsol.cz

PROČ JSOU ŽENY PLACENY MÉNĚ NEŽ MUŽI?

VÍTEZSLAV LAMAC

Od vyhlášení Mezinárodního dne žen v březnu 1911 uplynulo již 102 let. Navzdory mnoha úspěchům v boji za rovnoprávnost však genderová nerovnost přetrvává dodnes.

Jedním z nejprůkaznějších skutečností, svědčících o nezměněných genderových nerovnostech ve společnosti, jsou výrazné rozdíly mezi platy mužů a žen. Ženy tvoří zhruba polovinu pracovní síly v Česku, avšak vydělávají v průměru o 25 procent méně než muži, což je značný rozdíl i v rámci Evropské unie. Příčina nerovného odměňování mužů a žen přitom spočívá v přetrvávajícím útlaku žen. Hlavním důvodem nižších mezd je útlak žen v rodině.

V posledních několika desetiletích sice došlo k velkým změnám ve způsobu života žen i mužů, avšak povinnost starat se o děti je i dnes připisována primárně ženám. Stejně tak se především od žen očekává, že se budou starat o starší či o hendikepované členy rodiny. Navzdory určitému pozitivnímu posunu v posledních letech také dnes platí, že jsou to hlavně ženy, které vaří, uklízí a vykonávají většinu domácích prací.

Kdyby měly být práce jako nakupování v supermarketech, doprava dětí do školy, péče o děti a příbuzné, vaření, uklízení atd. propláceny, musely by ženy vydělávat takřka dvojnásobný plat než v současnosti.

Jedním z důvodů, proč ženy vydělávají méně než muži, je, že častěji pracují na částečný úvazek. V České republice pracuje na částečný úvazek asi 10,2 procenta žen, zatímco mužů pouze 2,8 procenta. A to patří ČR k zemím s nejnižším podílem zaměstnanců pracujících na částečný úvazek. Evropský průměr je 32,1 procenta pracujících žen a například v Nizozemsku pracuje na částečný úvazek 75,8 procenta žen. Zaměstnanci pracující na částečný úvazek přitom vydělávají asi jen 75 procent hodinové mzdy oproti zaměstnancům pracujícím na plný úvazek. Hlavním vysvětlením, proč ženy pracují na částečný úvazek, je péče o děti. Mužů, kteří z těchto důvodů pracují na částečný úvazek, je oproti tomu minimum.

Tato dvojí úloha žen – pracovat jako zaměstnanec a současně jako neplacená pečovatelka – působí současně jako faktor snižující mzdu. U žen je mnohem větší prav-

děpodobnost, že budou muset odejít na mateřskou dovolenou a přerušit tak práci. To ženám snižuje šance vypracovat se na vyšší pozici – na rozdíl od mužů, kteří tento problém obvykle řešit nemusejí.

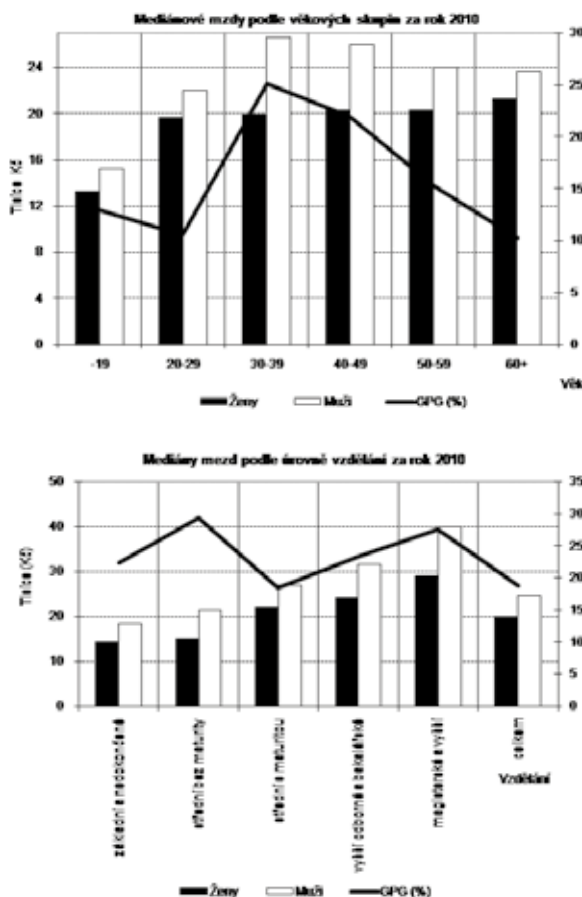
Avšak ženy jsou často placeny méně než jejich mužští kolegové i v případech, že zastávají stejnou pracovní pozici. Jejich nadřízení totiž obvykle předem počítají s tím, že se s touto skutečností smíří. V rámci kapitalismu

ským vzděláním. Nerovnost platí rovněž pro všechny věkové kategorie. Zdaleka největší je přitom tento rozdíl u žen ve věku 30 až 50 let. K lidem nejvíce ohroženým chudobou proto patří především ženy, nejvíce pak ty starší a matky samoživitelky.

Ženy vedly v minulosti za svá práva dlouhý zápas a v tomto boji dosáhly celé řady úspěchů. Avšak vzhledem k tomu, že útlak žen je pro kapitalismus mimořádně důležitý, nerovnost stále přetrvává. Na první pohled by se mohlo zdát, že útlak žen prospívá mužské části populace. Ve skutečnosti však nižší odměny pro ženu znamenají nižší rozpočet pro celou rodinu. Skutečný zájem na útlaku žen tak ve skutečnosti mají ti, kteří ženy zaměstnávají.

Tím, že povinnost vychovávat děti a starat se o seniory spadá na rodiny, tedy de facto na ženy, nemusí stát na tyto záležitosti vynakládat mnoho prostředků. O to více peněz tak může poskytovat firmám ve formě investičních pobídek, daňových úlev a tak podobně.

Logika systému je taková, že pokud je někdo obtíženějšími povinnostmi, zdravotními obtížemi či vyšším věkem, snižuje se tím jeho cena na pracovním trhu. Je-li zaměstnanec v obtížné situaci, tržní mechanismus jeho postavení automaticky ještě zhoršuje. To se týká jak žen, tak starších lidí, dlouhodobě nezaměstnaných, imigrantů a mnoha dalších. Úplného osvobození žen od veškerých forem nerovnosti je tedy možné dosáhnout jedině mimo existující společenský systém.

tak stále přetrvává institucionální sexismus. Tento sexismus vede také k tomu, že pokud je nějaká práce považována za „ženskou práci“, je obecně odměňována hůře než takzvaná „mužská práce“. A to bez ohledu na náročnost. K nejhůře placeným profesím proto patří kupříkladu pokladník v supermarketu, práce na poště, učitelství v mateřské škole a jeslích, uklízení a podobně.

Jak je vidět z jednotlivých grafů, ženy vydělávají výrazně nižší mzdy než muži, a to při všech stupních vzdělání. Nejpatrnější jsou přitom tyto rozdíly u žen s vysokoškolským vzděláním.

ČLÁNEK VYCHÁZÍ Z NÁSLEDUJÍCÍCH ZDROJŮ:

Ženy a muži v datech 2011. Český statistický úřad [online]. 2011 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/publ/1417-11-n_2011

Zaostřeno na muže a ženy. Český statistický úřad [online]. 2012 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/tab/F00036921B>

✉ vitezslav.lamac@socsol.cz

GABI ZIMMER: NA KRIZI NEJVÍCE DOPLATILY ŽENY

Škrty dopadají celoevropsky na ty nejzranitelnější. Zvláště na ženy, které měly za stejnou práci výrazně nižší mzdy než muži už před krizí. Proč se tomu dosud nevzepřely odbory? A existuje alternativa k asociální politice? Můžeme ji spatřovat v řecké radikálně levicové opozici. Také z bývalé východoněmecké vládní strany se vyvinula fungující moderní levice. Mohou si z tohoto příkladu vzít něco čeští komunisté? I na to přišla řeč s německou europoslankyní a předsedkyní klubu Evropské sjednocené levice a Severské zelené levice.

▲ Evropská sjednocená levice a Severská zelená levice

Jako europoslankyně se specializujete mimo jiné na rovnost mužů a žen – nejen v zaměstnání. Jak změnila současná krize život evropským ženám?

Rozlišujeme fáze krize. Na začátku této ekonomické a finanční globální krize byli postiženi především pracovníci různých odvětví průmyslu, zaměstnanci automobilu a podobně. Avšak v posledních dvou letech, kdy byla zavedena takzvaná úsporná opatření, postihuje krize stále častěji ženy. Je to kvůli škrtům ve veřejných rozpočtech,

dem mám také postupující prekarizaci akademických zaměstnání, která ženy zastávají. Toto jsou tendence, s nimiž musíme bojovat a které musíme zastavit. Musíme obnovit veřejné služby, vytvořit pracovní místa a zároveň dát ženám možnost kombinovat rodinný a pracovní život. (Flexikurita je spojována s důrazem na „flexibilitu“ zaměstnanců v sociálních státech, je využívána neoliberální rétorikou; prekarizace práce znamená devalvací plnohodnotného pracovního poměru na částečné úvazky a podobně – pozn. redakce.)

„Odbory jsou na správné straně, ale musejí se snažit více: měly by pravidelně zahrnovat otázku rovných mezd do vyjednávání se zaměstnavateli o kolektivních smlouvách.“

škrtům v sociálních výdajích, ve zdravotnictví a vzdělávání. Země jako Řecko nebo Španělsko dosahují vysoké míry nezaměstnanosti žen. Od počátku krize obecně vzrostlo ohrožení ženské populace chudobou. V členských státech eurozóny je ve jménu obnovy konkurenceschopnosti vyvíjen tlak na seškrtání všech sociálních výdajů. Ze stejného důvodu jsou lidé nuceni pracovat v podmínkách „flexikurity“, v prekarizovaných podmínkách, a vzrůstá míra chudoby. Předpokládáme, že to bude mít značný vliv na starší obyvatelstvo a různé rizikové skupiny v Evropské unii. Na ženy obecně, ale především na migrantky, příslušnice etnických minorit, ženy s dětmi nebo ženy samoživitelky. Pod drobnohle-

Mluvíte o šovinismu odborářů. Proč jsou odbory pro ženy pořád tak málo atraktivní?

Odbory vyrostly z bojů za práva průmyslových dělníků. Dlouho byly předpokládány samozřejmostí určité charakteristiky jejich předáků, jako je schopnost motivovat či být dostatečně slyšet. A v odborech se tradičně mělo za to, že ženy nemohou plnit tyto funkce. V posledních pětadvaceti letech od sjednocení Německa sice najdete ženy v odborech, ale na jejich vrcholu jsou zpravidla muži. V odborech stále není rovnost pohlaví považována za kardinální problém. K tomu odbory musí chápat, že existuje velmi podstatný problém pracovníků s časově omezenou pracovní dobou a že tento druh

prekarizované práce má zřetelně ženský aspekt. Vypadá to, že už pochopily, ale trvalo jim to příliš dlouho. Odborové svazy by se aktuálně měly více zajímat o rovnost pohlaví a samy zapojovat více žen do vedení.

Myslíte si, že Evropská odborová konfederace dosáhla úspěchů ve snižování platového rozdílu mezi pohlavími?

Podíváte-li se na výsledky – nikoli. Co se Německa týče, je na předposlední příčce platové rovnosti pohlaví ze všech členských států Unie. Je zde dvacetipětiprocentní rozdíl mezi platy žen a mužů. Odbory jsou sice na správné straně, pokoušejí se odstranit platovou nerovnost mezi pohlavími, ale musejí se snažit více: měly by například pravidelně zahrnovat tuto otázku do vyjednávání se zaměstnavateli o mzdách a o kolektivních smlouvách.

Člověka napadne, pokud platovou rovnoprávnost adekvátně neprosazují odbory, kdo tedy...

Ano... každopádně potřebujeme zastavit privatizaci a liberalizaci veřejného prostoru a služeb – ženy tvoří většinu zaměstnanců v této sféře. Zároveň je nám třeba takových veřejných služeb, které ženám umožní, aby kombinovaly rodinný život s pracovním. Potřebuje legální i mimoprávní závazky, které ženám ulehčí vymáhání jejich práv. Chybí nám diferencovanější statistiky zohledňující nerovnost pohlaví. Uvedu příklad Německa: je sice na prvních příčkách zaměstnanosti žen, ale zevrubnější pozorování ukazuje, že má nejvyšší podíl žen pracujících v prekarizovaných zaměstnáních. Skloubíte-li obě tyto skutečnosti, vyjde vám, že Spolková republika je na vrcholu zaměstnanosti žen právě díky značnému podílu prekarizované práce. A právě proto potřebujeme více statistických dat, která osvětlí, co prekarizovaná práce obnáší a jak konkrétně ovlivňuje nerovnost pohlaví.

Zmínila jste migranty. Jaká je nyní jejich situace napříč Evropou... zhoršují se jejich životní podmínky?

Zhoršují. V podmínkách krize se některé vlády uchylují k mobilizacím, které se zaštiťují

” *Migranti nejsou zmiňováni v rámci Evropské charty sociálních práv. Levice by měla bojovat za to, aby byli zahrnuti do všech evropských sociálních a lidských práv.*

nacionalismem. V Evropě se zavádějí bariéry, které ji mají „ochránit“ před migranty ze zemí postižených válkou, hladomorem, přírodními katastrofami. Postavme se tomu. Je naopak nutné zajistit sociální a lidská práva pro migranty a uprchlíky. Ovšem migranti dnes bohužel ani nejsou zmiňováni v rámci Evropské charty sociálních práv. Levice by měla bojovat za to, aby migranti byli zahrnuti do všech evropských sociálních a lidských práv. (K tomu viz článek Za práva migrantů a migrantek, který je k dispozici na webu Socialistické Solidarity – pozn. redakce.)

A co částečná fašizace v Řecku? Může krajně pravicový „výklad“ problému dlouhodobě získávat lidi?

Nemyslím si, že by to bylo automatické. Lidé nepůjdou za nacionálně populistickými či fašistickými uskupeními samozřejmě. V řecké straně Chryssi Avgi (Zlatý úsvit) je však spatřována alternativa zavedených stran, které nejsou schopny zemi spravovat v čase krize. A pokud nejsou demokratické strany schopny ukázat demokratickou cestu z krize a ospravedlnit opatření, která jsou vydávána za nutná, bude se stále více lidí poohlížet po takových uskupeních, jako je Zlatý úsvit. Podle posledních průzkumů má

tato strana zhruba dvanáctiprocentní podporu, což nepochybně ohrožuje demokracii. Proto jsem ráda, že SYRIZA, která sdružuje levicové síly v Řecku, se rozhodně postavila proti Zlatému úsvitu a přesvědčuje občany o nutnosti demokratické cesty z krize. (V lednu proběhla masová antifašistická demonstrace v Athénách – pozn. redakce.) Nadto chce do překonání krize zapojit banky, finanční trhy, superbohaté a zastavit privatizace veřejného majetku i služeb.

” *Roku 1989 jsme se dohodli, že chceme dále pokračovat a že socialismus znamená více než to, čeho jsme byli svědky, a že chceme bojovat za lepší svět, ne za totalitní systém.*

Jaké máte zkušenosti se zástupci SYRIZY?

Účastnili jsme se dlouhých diskuzí s jejím předsedou Alexem Tsiprasem. A myslím, že on je pozoruhodný levicový politik. Mladý muž s bohatými zkušenostmi z politického boje – velmi dobrá kombinace pro levici. Tsipras je vnímán jako poctivý bojovník za spravedlnost, který není zapleten do korupčních sítí v Řecku. Proto je akceptován a zároveň prezentuje návrhy na cestu z krize, včetně té dluhové. Například požadoval svolat dlu-

hový audit – podobně jako Německo v roce 1953 – a navrhnout splacení dluhů, ovšem jen takových, za které je Řecko skutečně zodpovědné, nikoli těch, které byly způsobeny spekulacemi mezinárodních finančních trhů. (K Řecku viz rozhovor s Panosem Garganosem, který je k dispozici na webu – pozn. redakce.)

Co říkáte na nová hnutí reagující na škrty, mezi které patří třeba španělská Indignados?

V Evropě máme nyní novou generaci sociálních hnutí. V listopadu roku 2012 jsem se účastnila konference ve Florencii, kde se setkala nová sociální hnutí s těmi

tradičními. Myslím, že potřebujeme nový začátek. Třináctátého března bude v Bruselu pořádána konference sociálních hnutí, odborů a různých levicových sil, které chtějí organizovat rozsáhlé protesty proti úsporným opatřením. Dobře že se sdružují, bude možné testovat novou politickou kulturu a připravovat se na další summit, který je plánován na konec května či začátek června v Athénách. Je důležité hledat nové formy spolupráce, protože se nacházíme v defenzivní pozici. Musíme být otevření a pracovat

nejen na úrovni jednotlivých států, ale i na nadnárodní úrovni. Jedině na této úrovni můžeme porozumět neoliberální politice; nemáme žádnou jinou referenci.

V řadě zemí radikálně levicové strany chybí. Čeští komunisté se distancovali od minulého režimu, ale neprodělali transformaci v moderní levici. Vy takovou zkušenost máte. Můžete přiblížit, jak se bývalá vládnoucí strana Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (Sjednocená socialistická strana Německa) proměnila v dnešní Die Linke (Levici)?

Na začátku bylo rozhodnutí skoncovat s veškerými formami stalinismu. Na kongresu roku 1989 jsme se dohodli, že chceme dále pokračovat a že socialismus znamená více než to, čeho jsme byli svědky v letech předtím, a také že mnoho lidí je členy Sjednocené socialistické strany, protože chtějí bojovat za lepší svět, a nikoli za stalinový totalitní systém. Chtěli jsme tuto stranu opustit jiným způsobem, protože nám přišlo čestnější říkat, že jsme ti samí lidé, ale poučení. Poznali jsme, že jít cestou takzvaného socialismu bez dostatku demokratických práv není možné. Poučili jsme se, že nikdy není možné říkat: nejprve vybudujeme novou společnost a až potom uvažujeme o demokracii. Je třeba demokracii zavádět od samého počátku. Přitom nebylo možné, abychom se jako řadoví členové Sjednocené socialistické strany vzdávali odpovědnosti za minulá léta; nemohli jsme jen obviňovat přestarlé

DIE LINKE.

▲ Bývalá východoněmecká vládnoucí strana se úspěšně přetvořila v moderní radikální levici Die Linke.

Zprv, nikdy neoddělujeme lidská práva od sociálních a individuálních. Levice má bojovat za lidská práva a neomezovat se na tvrzení, že lidská práva jsou jen ideologickým nástrojem vládnoucí třídy. Zadrhé, chceme-li změnit společnost, musíme být schopni se učit a přijímat novou politickou kulturu. Pokud má společnost mít novou kulturu, musíme ji mít také, pokud má být udržitelná, musíme se i my chovat udržitelně, pokud bojujeme za práva žen, měli bychom je být schopni uplatňovat v našich organizacích, pokud bojujeme za emancipaci, tak bychom ji sami měli reflektovat. Pro současnou moderní levici existují nová kritéria: levice by měla být evropská, integrovat sociální hnutí, bojovat i za individuální svobody, bojovat za emancipaci žen a musí se zříci nacionalismu.

Úvodem jste zmínila konkurenceschopnost. V jejím jménu se v evropských zemích osekávají zákoníky práce podle vodítka

pro nás velmi zajímavé a důležité: Čína má zájem o užší spolupráci s Unii. A my bychom měli této příležitosti využít i k diskuzi, nejen k vytváření tlaku a kladení požadavků. Jako europoslanci můžeme zprostředkovávat své pozice a názory ostatním; ovšem v dialogu, nikoli formou závazných požadavků.

Jak si představujete budoucnost kapitalismu?

Kapitalismus se musí změnit, neboť ten současný není schopen řešit globální problémy, s nimiž se potýkáme. Není schopen vyřešit ekologickou krizi, změnu klimatu, potravinovou krizi a další. Netuším, zda dojde k revoluci, která zničí kapitalismus a vybuduje novou společnost, jak se domnívají mnozí naši spojenci na radikální levici. Myslím, že musíme hledat cestu transformace už teď a začít s budováním nové společnosti uvnitř této. Největší výzvou pro levici je budování předpokladů pro takovou transformaci. Rozšiřovat demokracii, solidaritu, lidská a sociální práva. Uvažovat o redukci pracovní doby, o novém charakteru práce, o demokratizaci ekonomiky, včetně finančních trhů. Jakožto radikální levice však musíme zohledňovat poměr sil a na základě těchto prvních kroků rozvíjet vlastní strategii. Je to běh na dlouhou trať a opravdu nemůžu říci, jestli se kapitalismus zhroutí tento měsíc, za dva roky nebo kdy. A také nevím, co přijde po současném kapitalismu. Fašismus, nové diktatury? Pokud chceme překonat tento druh kapitalismu, musíme začít nyní – učinit první kroky a zároveň motivovat ostatní, motivovat je k tomu, aby kladli současnému kapitalismu všemožný odpor. Aby se postavili proti novým privatizacím, liberalizacím a tak dále. Musíme hájit své vlastní zásady a hledat nové cesty.

Rozhovor vedl při příležitosti karlovarského semináře Nadace Rosy Luxemburgové k problematice rovnosti mužů a žen v prosinci 2012 Lukáš Matoška. Videozáznam rozhovoru, který vyjde na TV Solidarita, pořídila Kateřina Krejčová. Na přepsání záznamu se podílel Adam Bartoš.

✉ lukas.matoska@socsol.cz

„Musíme hledat cestu transformace už teď. Rozšiřovat demokracii, solidaritu, lidská a sociální práva. Uvažovat o redukci pracovní doby, o novém charakteru práce, o demokratizaci ekonomiky, včetně finančních trhů.“

vedení z toho, že ztratilo kontakt s realitou nebo nerozumělo perestrojce. Jako členové jsme to dlouho tolerovali a museli jsme za to převzít zodpovědnost a reflektovat svou minulost v Německé demokratické republice. Po těžkých diskuzích jsme se rozhodli, že lidé, kteří pracovali pro tajné služby, o tom musejí mluvit otevřeně, přičemž bude u každého zvlášť rozhodnuto, smí-li za stranu kandidovat.

To zní jako dobrý recept...

Myslím, že Die Linke je jedinou stranou v „postkomunistické“ Evropě, která byla schopna vydat se touto cestou. Díky tomu jsme se v letech 2005 a 2011 mohli sloučit s jinou částí organizace, v níž převažovali odboráři ze západního Německa, a vytvořit novou levicovou stranu. Nicméně my z bývalého východního Německa jsme byli toho názoru, že západní levice by také měla reflektovat své chyby z minulosti a nevymlouvat se jen na oslabení své pozice někdejší politikou východní části. My jsme se poučili v několika ohledech.

Číny nebo Afriky. Zdá se, že chceme-li dlouhodobě čelit této tendenci v Evropě, musíme se zasazovat za práva pracujících v třetím světě. Artikulujete na půdě europarlamentu takové požadavky?

Ano. I když jsou samozřejmě v Evropské unii různé pozice – od starých konzervativců přes průmyslové lobbisty až po lidi, kteří více reflektují životní a pracovní podmínky lidí i mimo Unii. Mnoho evropských poslanců je angažováno v záležitostech důstojnosti života a práce v zemích, jako je Čína, Indie, Brazílie nebo Spojené státy. V závislosti na organizační struktuře Evropského parlamentu vysíláme konkrétní delegace na jednání s parlamenty po celém světě. Pořádáme setkání s čínskými delegáty, s takzvanými ACP zeměmi (Afrika, Karibik, Pacifik). Díky tomu máme konkrétní informace a zároveň konkrétní možnosti k vyjednávání se členy ostatních parlamentů. Tento rok byl pořádán již čtvrtý vrcholný summit mezi Komunistickou stranou Číny a různými politickými stranami europarlamentu. To je

ZA HUGEM CHÁVEZEM

ILONA ŠVIHLÍKOVÁ

Pátého března zemřel ve věku osmapadesáti let venezuelský prezident a představitel takzvaného socialismu pro dvacáté první století. Za hlavními kroky jeho vlád i stěžejními momenty jeho politického života se ohlíží ekonomka.

Za svůj život toho Hugo Chávez stihnul dost. Z chudého chlapce vyrůstajícího v chudobě hliněné chatrče se stal elitním vojákem, který se nechtěl smířit s režimem „rozdělených“ funkcí a vlivu Punto Fijo. Nechtěl se smířit s násilím na obyčejných Venezuelanech, kteří se bouřili proti neoliberačním reformám; násilím, které vyvrcholilo takzvaným caracazem, při němž bylo zabito – přesná čísla dodnes nejsou známa – nejméně na tři tisíce protestujících.

Od neúspěšného puče proti tehdejšímu prezidentu Perezovi z roku 1992 přes pobyt ve vězení, kde se spřátelil se stávajícím venezuelským viceprezidentem a svým možným nástupcem Nicolasem Madurem, šel Chávez k prvnímu zvolení prezidentem v roce 1998.

Chávez měl od počátku mnoho mocných nepřátel. Čelil bílé „střední třídě“ – ta těžko nesla, že se prezidentem stal muž s indiánskými kořeny. Čelil ropné elitě – ta kontrolovala hlavní venezuelskou ropnou firmu PDVSA. A samozřejmě čelil Spojeným státům – ty svou nevoli nijak nezakrývaly a nakonec v roce 2002 s pomocí CIA podpořily neúspěšný útok na Cháveze. Ten jej ale nesmírně posílil. Během dvou dnů se vrátil do prezidentského paláce a ve Venezuele od té doby existuje přísloví, že každý dvanáctý duben bude čtrnáctý.

Následně podstupuje Chávez čtrnáct různých testů své pozice před veřejností, jako jsou volby a referenda. Je tedy demokraticky testován vícekrát, než kdy byl kterýkoli standardní státník. A třináct z těchto čtrnácti voleb a referend vyhrává!

Za své sociální programy – například vymýcení negramotnosti či bezplatné zdravotnictví – si Chávez vysluhuje nálepku „populista“. K tomu se poté, co získal kontrolu nad ropným průmyslem a – jak říkala západní média – „prováděl ropnou diplomacii“ v rámci ropného kartelu OPEC, připojuje adjektivum „nebezpečný“.

Navzdory tomu, že byl Chávez inspirován decentralizovaným systémem komunit – dnes je ve Venezuele na třicet tisíc komunitních výborů –, vysloužil si od západních prorežimních médií označení „diktátor“. Drzí diktátor, který vyhrává jedny volby za druhými, prochází referendy a snižuje míru sociální nerovnosti. Venezuelské sociální rozdíly jsou dnes nejmenší v celé Latinské Americe.

Za Chávezových vlád se zvyšuje vliv státu ve strategických sektorech; ovšem rozsah státního sektoru ve Venezuele je oproti francouzskému stále asi poloviční. Petrodolar jsou vydávány na sociální programy a restrukturalizaci venezuelské ekonomiky. Ta trpí takzvanou holandskou nemocí, jako je tomu u ropných zemí obecně: jedno úspěšné odvětví národní ekonomiky způsobuje problémy jejímu zbytku.

Označení caudillo (vůdce) se sice vzhledem k latinskoamerické politické kultuře, kterou charakterizuje obdiv k silným osob-

nostem typu Perona, Castra, Guevary, může zdát na místě, ale není zcela správné. Chávez jen neutráčí petrodolary, ale buduje jiné sociální a ekonomické struktury přesahující jeho vládu, ba dokonce přesahující samotnou Venezuelu.

Jmenujme alespoň stěžejní projekty. Kooperace Jih–Jih, africko-latinskoamerické fórum; alternativní koncepce jihoamerické integrace ALBA (Bolívarská aliance pro lid naší Ameriky), která namísto „free trade“ (volného trhu) požaduje „fair trade“ (férový obchod); vlastní televizní vysílání Tele-

sur; Banka Jihu, jejíž koncept byl vyzdvižen držitelem Nobelovy ceny za ekonomii Josephem Stiglitzem; projekty Petrosur a Petrocaribe, které se týkají energetické spolupráce.

Chávez byl hybatelem UNASUR (Unie jihoamerických národů), největšího integračního projektu, který zahrnuje i pilíř politických a obranných konzultací – vzhledem k plánům Spojených států budovat vojenské základny.

Rovněž tak ve Venezuele nejde zdaleka jen o to, že vláda uskutečňuje sociální mise. Podpora alternativní socioekonomické struktury zahrnuje nejen výše uvedené komunitní výbory, které pomáhají sebeorganizování lidí zdola tím, že učí – navazující tak koneckonců na teologii osvobození – demokratickému procesu v praxi. Ale jde i o podporu družstevnictví: ve Venezuele dnes funguje na sedmdesát tisíc družstev! Podporovány jsou obecní banky, my bychom řekli kempelíčky, a tisíce lokálních projektů. Bolívarskou revoluci tedy nelze interpretovat jen jako „ropný projekt“.

Lidé ve Venezuele, jak ukazuje Latinobarometro, mají největší důvěru k demokracii ze všech latinskoamerických zemí. Výzkum přitom konstatuje, že demokracii chápou Venezuelané podstatně šířeji než ostatní. Účast na veřejném životě se za vlád Huga Cháveze nesmírně zvýšila. To demonstruje nejen účast ve volbách: v posledních, které Chávez vyhrál, byla osmdesátiprocentní. Ale i samo zapojení Venezuelanů do místních alternativních struktur – od mládežnických spolků až po komunitní média. A to nehovoříme o postavení původních obyvatel, kterým bylo za Cháveze vráceno postavení plnohodnotných občanů: plná účast v politickém systému, právo na vlastní kulturu a vlastní jazyk.

Můžeme se všemi emocemi, které Chávezův odchod vyvolává, říci, že odešla ikona levice. Muž, jenž se zařadí po bok největším symbolům Latinské Ameriky. Nebo možná „jen“ člověk, který nikdy nezapomněl na to, z jakých podmínek vzešel a jehož posláním bylo opravdově sloužit svému lidu.

Pro dubnové číslo připravujeme další tematický článek.

✉ ilona.svihlikova@socsol.cz

IDLE NO MORE A KOLONIÁLNÍ KANADA

STEFAN CHRISTOFF

Ve chvíli, kdy kanadské protestní hnutí hlasitě upozorňuje na to, že potomci původních severoamerických obyvatel zápasí s neutuchajícím politickým a ekonomickým útlakem, se pod drobnohled dostává koloniální realita této druhé územně největší země světa. O „kanadském apartheidu“ uvažuje spisovatel, hudebník a aktivista z Montrealu.

K historickým akcím hnutí se připojují tisíce lidí, kteří spolu s takzvanými prvními národy (termín pro potomky kanadských původních obyvatel – pozn. redakce) požadují zásadní změny ve vztazích Kanady k původním obyvatelům. Hlavní podstatou hnutí Idle No More (Už nebudeme jen přihlížet) jsou dlouhotrvající požadavky prvních národů na spravedlnost v záležitosti svých práv na vlastní území, ekonomické zdroje a svobodné rozhodování.

ZIMNÍ HLADOVKA

Protesty Idle No More se poprvé konaly po celé Kanadě při příležitosti Mezinárodního dne lidských práv 10. prosince 2012. Následující den brzy ráno Theresa Spence, náčelnice prvního národa Attawapiskat, sídlícího v severním Ontariu, zahájila protestní hladovku v teepee na ostrově Victoria, který je jen několik minut vzdálený od kanadského parlamentu v Ottawě.

Po šesti týdnech, kdy přežívala o pouhém vývaru a léčivém čaji, náčelnice Spence ukončila svůj politický půst poté, co inspirovala obrovské protesty po celé Kanadě a další souběžné protestní hladovky držené na její podporu. Několik hodin po ukončení stávky byla náčelnice Spence hospitalizována a v důsledku dehydratace a poruch způsobených 44 dny bez jídla strávila den a půl pod lékařským dohledem.

Po tomto historickém činu náčelnice Spence, který byl katalyzátorem nyní probíhajícího občanského hnutí Idle No More, je politika okolo boje původních obyvatel v Kanadě jiná. Kanadské hlavní opoziční strany v Ottawě a Sněm prvních národů (the Assembly of First Nations – AFN) v reakci na hnutí spolupodepsaly společné prohlášení, ve kterém je zmíněna „potřeba zásadní proměny ve vztahu prvních národů a Koruny“. Takový text by byl před započítím hnutí Idle No More jen těžko představitelný.

V prohlášení je klíčové symbolické zmínění Koruny, které zdůrazňovala také náčel-

nice Spence během protestní hladovky ve snaze zapojit do všech jednání o vztazích původních obyvatel s Kanadou také generálního guvernéra, který je v Kanadě představitelem Britské koruny. Požadavek jasně poukazuje na Královské prohlášení z roku 1763, které je dodnes velmi významným koloniálním dokumentem, k němuž se původní národy běžně odvolávají během sporů o svá teritoria a při právních vyjednáváních. Tento dokument zakazuje koloniální osídlení teritorií nebo používání zdrojů bez jasného souhlasu prvních národů.

Se vzrůstající politickou energií okolo Idle No More začíná být jasná historická důležitost protestní hladovky náčelnice Spence. Do následujícího národního akčního dne v lednu 2013 se zapojilo více než

30 kanadských měst a bylo uspořádáno shromáždění před parlamentem v Ottawě. Konzervativní vláda se přesto odmítá hnutím Idle No More plně zabývat a namísto toho vede rozporuplná jednání s úředníky ze Sněmu prvních národů (AFN), což je politický orgán, který je silně spjat s kanadským státem a nikdy se v minulosti neúčastnil žádných protestních hnutí původních národů.

„Rozhodování ve jménu AFN se nezaměřuje na boj s vládou, ale čistě jen na konzultace,“ píše Arthur Manuel, mluvčí zájmové skupiny Obránců teritorií (Defenders of the Land) z národa Secwepemc, který kritizuje jednání s konzervativní vládou předtím, než dojde k navržení jasných podmínek respek-

KANADA PORUŠILA DOHODY

Kromě současného extrémně nerovného postavení původních lidí v Kanadě, kvůli kterému se vžil termín „kanadský apartheid“, Idle No More svou činností upozorňuje také na otázky koloniální nespravedlnosti, které sahají až do politické hloubky kanadské existence a národního charakteru.

Dnes většina Kanady spadá pod podepsané smlouvy, tedy dohody mezi prvními

národy a společností kanadských osadníků, které obsahují oboustranné povinnosti týkající se politických vztahů a práv na zemi. „Na místech, kde dohody platí, je každá budova, podnik, silnice, vláda, nebo jiná činnost umožňována smlouvou,“ vysvětluje nedávný článek v The Media Coop.

Hlavním požadavkem hnutí Idle No More je respekt všech Kanadčanů k smluvním právům, čímž je zdůrazněna skutečnost, že během

posledního půl století všechny po sobě jdoucí vlády nadále odmítají smluvní povinnosti uznat. „Duch a záměr Smluvní dohody byl ten, že lidé prvních národů budou zemi sdílet, ale ponechají si svá základní práva na svou zemi a zdroje,“ vysvětluje manifest Idle No More. „Namísto toho si první národy prošly historií kolonizace, která vyústila v nevyřešené požadavky na zemi, nedostatek zdrojů a nerovnou podporu služeb, jako je vzdělávání a bydlení.“

Kromě smluvní oblasti zůstávají velké části kanadského severu a většina Britské Kolumbie teritorii, které prvním národům dosud nebyly postoupeny. V těchto zemích tedy žádná podepsaná smlouva neplatí.

Řečeno právním jazykem, kanadská společnost přetrvává v koloniálním zapomnění na tato teritoria, mimo rámec jak kanadského, tak i domorodého práva, přičemž se jedná o oblasti zahrnující velká městská centra, jako je Vancouver. Navzdory této právní realitě se kanadská politická a ekonomická moc striktně vyhýbá tomu, aby uznala, že charakter velkých teritorií v Kanadě je v zásadě koloniální a dnes je lze chápat jako kanadské osady v obsazené zemi prvních národů.

IDLE NO MORE VERSUS KONZERVATIVNÍ KANADA

Pro politickou energii okolo dnešní Idle No More v Kanadě jsou klíčová rostoucí politická spojenectví proti konzervativní vládě. Idle No More sice vedou domorodí aktivisté, ale hnutí zahrnuje také hlasy volající po environmentální spravedlivosti a zároveň získává aktivní podporu širokého spektra kanadské společnosti, která se k politice současné konzervativní vlády staví kriticky.

Nedávno vydala silné vyjádření na podporu hnutí Idle No More také québecká Asociace pro studentskou odborovou solidaritu (l'Association pour une solidarité syndicale étudiante – ASSÉ), která se stala hlavní tváří studentského povstání v Montrealu v roce 2012, bojujícímu proti zvyšování poplatků za vysoké školy v důsledku vládních škrtů. „Minulý rok ulice Québecu vibrovaly v rytmu statisíců pochodujících nohou, když naše studentská stávka proti zvyšování školného na univerzitách vykvetla v politické probuzení společnosti,“ píše ASSÉ. „Dnes obchodní domy, veřejná náměstí a železnice napříč Kanadou vibrují v jiném rytmu, v rytmu tlukotu bubnů inspirativního hnutí prvních národů, které povstaly za kulturní obnovu, za práva na jejich zemi, za ochranu životního prostředí, za dekolonizaci.“ (Hnutí québeckých studentů, které potom, co zastavilo záměr navýšit školné a svrhlo vládu, v současnosti požaduje zrušení všech poplatků za studium. V Solidaritě jsme o hnutí psali pravidelně. Viz web Socialistické Solidarity – pozn. redakce.)

V Kanadě tak Idle No More buduje kreativní politický prostor pro otevřenou kritiku kontroverzních konzervativních politik, včetně klíčových zaopatření v nedávno schváleném souboru zákonů C-45, které se týkají federálního rozpočtu. Dojde-li k zavedení C-45 a kanadského usnesení zvaného „Indian Act“, jež má vést k uvolnění regulací komerčního pronajímání pozemků v rezervacích, znamená to další erozi teritoria prvních národů v rámci kanadských hranic.

V jiném usnesení konzervativci navrhuji změny, které by umožnily rychlejší schvalování průmyslových rozvojových staveb nad vodními cestami, konkrétně elektrických vedení a ropovodů. Tyto změny by odstranily původně vyžadovanou podmínku,

podle které velké rozvojové projekty nesmí ničit nebo poškozovat splavné vodní cesty v Kanadě. Idle No More naznačuje, že tyto změny „odejmou ochranu z 99,9 procent kanadských jezer a řek“. Konzervativní zákon má také za cíl omezit dokument týkající se environmentálních analýz velkých projektů, jako je kupř. rozšíření ropovodů k olejovým pískům. Tato omezení ubírají domorodým lidem prostor, který by jim umožnil smysluplně definovat budoucnost jejich historické domoviny.

„Idle No More se točí okolo vědění prvních národů, které je zakořeněné v domorodé svrchovanosti ochrany vody, vzduchu, země a všech stvoření pro budoucí generace,“ naznačuje oficiální text hnutí. „Zákony konzervativní vlády, počínaje zákonem C-45, ohrožují dohody a tuto domorodou vizi suverenity. Cílem hnutí je osvěta a oživení původních obyvatel skrze uvědomění a posílení. Tuto zprávu lidé zaslechli po celém světě a ten sledují, jak Kanada zare-

aguje na zprávu vyslanou mnoha příznivci Idle No More.“

EKONOMIKA APARTHEIDU

Nedávne změny v kanadském zákoně, které ve vztahu k domorodým právům zavedla konzervativní vláda, jsou přímo zakořeněny ve vzrůstající ekonomické závislosti Kanady na přírodních zdrojích. Dnes bývá ekonomika Kanady často uváděna jako příklad relativní stability uprostřed globální finanční vřavy. „Kanadská ekonomika si stále vede relativně dobře, i navzdory potížím v Evropě a jinde,“ naznačuje hlavní úředník Kanadské banky, „neustále vidím zájem o sektor zdrojů v Kanadě, jak o těžbu, tak o ropu a plyn.“

Konzervativní politici dnes otevřeně tvrdí, že Kanada „ustála bouři“ globální finanční krize. Často poukazují na silný „energetický sektor“, ale zároveň se nikdy nezabývají vzrůstající koloniální dimenzí celé kanadské ekonomiky. Z hlediska těžby, ropy a zemního plynu Kanada zcela podkopává kdysi podepsané smluvní dohody

a mezinárodní povinnosti vůči domorodým lidem.

V roce 2011 vyhlásila náčelnice Spence stav nouze v prvním národu Attawapiskat, aby upozornila na závažnou chudobu v izolované rezervaci, kde mnohé rodiny žijí v dřevěných chatrčích bez tekoucí vody nebo adekvátní izolace, která by jim umožnila čelit severním zimním větrům. Jen 90 kilometrů od Attawapiskatu je diamantový důl Victor řízený společností De Beers, která podle zpráv těží okolo 600 tisíc karátů diamantů za rok. „Z naší země je nám bráno obrovské bohatství, jež slouží zisku malé skupiny, včetně vlády Kanady a Ontaria, které dostávají obrovské poplatky, zatímco nám se dostává tak málo,“ řekla náčelnice Spence ve svém projevu v roce 2011.

Podle nedávného cenzu je dnes medián ročního příjmu původních obyvatel o 30 procent nižší než kanadský průměr. Ve skutečnosti byl rozvoj čerpání neobyčejného minerálního a energetického bohatství na územích prvních národů jen minimálně využit k řešení intenzivní chudoby a politické marginalizace většiny domorodých lidí. Idle No More bije na poplach před touto koloniální realitou a správně zdůrazňuje, že relativní ekonomický úspěch Kanady závisí na žni, která je sklízena na území a ze zdrojů domorodých teritorií bez smysluplné konzultace, vzájemné dohody a bez zaplacení.

DEKOLONIZACE KANADY

V případě současného zimního nepokoje rozvířeného hnutím Idle No More je důležité pochopit urgentní požadavek na změnu vztahů mezi Kanadou a původními obyvateli ve světle přetrvávající koloniální nespravedlnosti. „Je nejvyšší čas, aby Kanada zahodila své diskriminační přístupy, jež sahají až do koloniálních časů, a aby začala respektovat práva prvních národů, Inuitů a Metisů pod Kanadským a mezinárodním zákonem,“ stojí v nedávném prohlášení Amnesty International k hnutí Idle No More.

Kanadské politické prostředí nyní čelí obavám z koloniálních otázek, kterým se dosud mocenské elity běžně vyhýbaly. Idle No More představuje neuvěřitelné započetí zcela nové kolektivní představy o Kanadě, která se konečně vypořádá se svou nespravedlivou minulou a současnou politikou vůči prvním národům. Je to výzva ke kolektivnímu prozkoumání nového sociálního kontraktu, který je zakořeněn v domorodých tradicích a v současných koncepcích sociální spravedlnosti a který může rozmotat násilné koloniální kořeny v současném ekonomickém modu, jenž ničí naši matičku zemi.

Stefan Christoff je na Twitteru jako @spirodon. Z Al Jazeera English přeložila Michaela Pixová.

MALI – NOVÁ RVAČKA O AFRIKU?

ŠTĚPÁN LOHR

Západ připravuje stažení svých vojáků z Afghánistánu. Současně však francouzská intervence v Mali a její důsledky pro sousední země, zejména Alžírsko a Mauretánii, dává tušit, že v severozápadní Africe se schyluje k dalšímu velkému mezinárodnímu konfliktu, který i podle britského premiéra Davida Camerona může trvat „několik desetiletí“.

Abychom porozuměli tomu, co se dnes v této oblasti odehrává, musíme si uvědomit, že význam celého afrického kontinentu v očích západních mocností strmě stoupá. K tomu přispívá zejména stále rostoucí zájem o zdroje ropy, zemního plynu a uranu, které se na území Afriky a při jejím pobřeží nacházejí.

Vojenské intervence Francie v jejích bývalých koloniích nejsou ničím novým ani ojedinělým. Podobným způsobem uplatňuje svůj vliv Británie v oblasti Velkých afrických jezer. Nové „rvačky o Afriku“ se účastní pochopitelně i Spojené státy, které v posledních letech dokonce budují zvláštní vojenské velení pro Afriku, známé pod názvem Africom. To bylo zodpovědné za intervenci v Libyi v roce 2011. Pozadu nezůstává ani Čína, která má velké plány zejména v subsaharské Africe a v Jihoafrické republice.

STARÁ ZÁMINKA PRO NOVOU VÁLKU

Ačkoli se představitelé Francie a dalších velmocí ze všech sil snaží prezentovat konflikt v Mali jako další dějství globální války proti islamistickému terorismu, zájem francouzských těžebních firem, zejména na nalezištích ropy, plynu a uranu v Mali, Alžírsku a Nigeru, je zjevný.

Pravým cílem francouzské intervence v Mali tak není porazit islamisty, údajně napojené na al-Káidu, nýbrž naopak rozšíření tohoto konfliktu do celého regionu za

účelem ideologického ospravedlnění toho, co se dá bez většího přehánění nazvat neokolonialismem. Jen málokterý západní politik nebo novinář si totiž dovolí kritizovat intervenci, která je namířená proti islamistickému terorismu. Islamisté, kterým se naopak daří vzbuzovat dojem, že jsou jedinou antikoloniální silou dneška, tak získávají sympatie značné části populace a začarovaný kruh násilí se uzavírá.

Vše tak nasvědčuje tomu, že se metody francouzské (neo)koloniální politiky za

poslední desetiletí příliš nezměnily. Vzpomeňme občanskou válku ve Rwandě v první polovině devadesátých let, kde se Francie za každou cenu snažila ochránit své investice a neštítala se při tom nečinně přihlížet jedné z největších genocid od konce druhé světové války.

Ideové ospravedlnění francouzské intervence v Mali je dalším opakováním minulých chyb, založených na představě, že takovéto krize lze řešit hrubou silou. Opět, podobně jako například v Afghánistánu, Somálsku či Súdánu, jsou zastírány hluboké kořeny tamní krize, tady zejména její sociální a ekonomický rozměr. Mali je jedna z nejchudších zemí na světě, kde okolo 70 procent obyvatel žije s méně než dvěma dolary na den. Extrémní sucho posledních let navíc způsobilo slabou úrodu a následně potravinovou krizi. Francouzská vláda se však přesto tváří, že největším problémem této africké země jsou islamisté, a na boj proti nim denně vydává okolo 400 tisíc euro.

Článek je inspirován textem Alexe Callinicos „West's greed in new scramble for Africa“, který vyšel v týdeníku Socialist Worker.

✉ stepan.lohr@socsol.cz

AMERICKÝ IMPERIALISMUS DESET LET PO VÁLCE V IRÁKU

ALEX CALLINICOS

Před deseti lety se Spojené státy, naduté vírou ve vlastní všemohoucnost, pod vedením George W. Bushe připravovaly k invazi do Iráku. Jak je to s americkou mocí dnes?

Otřepaný pohled je, že Spojené státy byly pokořeny a nyní se nacházejí ve fázi konečného úpadku. Poslední lednový týden se v relaci Today programme na BBC Radio 4 konala diskuze o tom, zda rozhodnutí USA zůstat stranou v případě války v Mali, zatímco Francie se rozhodla jednat, je známkou amerického slábnutí. Takový názor není zcela chybný. Někteří lidé, dokonce i na levici, nevidí velikost geopolitické porážky, kterou Spojené státy utrpěly v Iráku.

Ano, proslulý „přítel“ amerických jednotek v letech 2007–2008 a ještě významněji politická kampaň hrající na strach sunnitské menšiny z šiitské dominance spolu s podplacením umírněného křídla sunnitských vzbouřenců umožnily Spojeným státům situaci v Iráku opětovně stabilizovat. Avšak USA byly v Iráku politicky marginalizovány. Jejich kdysi loutková vláda pod vedením Núrího al-Málíki odmítla schválit Dohodu o statutu ozbrojených sil (Status of Forces Agreement), která by postavila americké jednotky nad zákon. Administrativa Baracka Obamy tak byla na konci roku 2011 donucena k mnohem rozsáhlejšímu stahování, než původně plánovala.

V Asii byly Spojené státy schopny kompenzovat svoji porážku ve Vietnamu díky kontrarevoluci z roku 1965, která zničila indonéské komunistické hnutí, a díky spojenectví s rostoucími ekonomickými mocnostmi – Japonskem, Jižní Koreou a Tchaj-wanem. Oproti tomu rovnováha sil na Středním východě se nepřetržitě posouvala v nepro-

specth Washingtonu. Málíki navázal spojenectví Iráku s Íránem, Sýrií a Hizballáhem v Libanonu. Toto spojenectví bylo oslabeno syrskou revolucí. Spojené státy ztratily svého klíčového spojence, když byl před dvěma lety svržen egyptský samovládcem Husní Mubárak, a nyní se navíc musejí vyrovnávat s mnohem asertivnějším Tureckem vedeným Recepem Tayyipem Erdoğanem.

NA VÝCHOD

Tento vývoj byl doprovázen rozhodnutím Obamovy administrativy přesunout své síly a pozornost na východ a čelit tak výzvě představované čínskými rychle rostoucími ekonomickými a vojenskými schopnostmi. Hillary Clintonová krátce předtím, než odešla do ministerského důchodu, řekla: „Budeme i nadále vítat čínský vzestup, pokud se Čína rozhodne hrát v regionu konstruktivní úlohu.“ Naznačené varování je dostatečně jasné. Clintonová horlivě pracovala, aby zahrála na noty regionálních rivalit a představila Spojené státy jako ochránce zemí vystrašených růstem čínské moci.

USA stále mají nad Čínou nesmírnou vojenskou převahu. Čína v současnosti přebudovává vysloužilou ukrajinskou letadlovou loď střední velikosti pro svoji potřebu. Spojené státy mají jedenáct bojových skupin s letadlovými loděmi, z nichž každá disponuje děsivou palebnou silou. Neokonzervativní historik Aaron Friedburg ve své knize *A Contest for Supremacy*, věnující se čínské

hrozbě, ukazuje, že Peking může mít brzy dostatečnou palebnou sílu na to, aby učinil cenu americké snahy bránit Tchaj-wan nepříjemně vysokou. Avšak námořní trasy, na nichž je závislý vývoz čínských výrobků a dovoz potravin, surovin a vyspělých technologií, budou ovládány americkým námořnictvem ještě několik desítek let.

Je tedy pravdou, že Spojené státy přebírají na Středním východě méně výraznou roli. George Friedman ze zpravodajské společnosti Stratfor tvrdí, že to je nutná korekce Bushovy dobrodružné politiky (kterou mimochodem Friedman sám tehdy podporoval). Říká, že v Obamově rozhodnutí nechat Francouze odvést těžkou práci v Mali „můžeme vidět, jak se americký systém stabilizuje tím, že snižuje hrozby, jež nemohou být odstraněny, a odmítá se nechat zatáhnout do bojů, které může nechat na jiných“.

Americký imperialismus byl oslaben porážkou v Iráku a zabřednutím v Afghánistánu. Přesto je stále velmi daleko od svého konce. Americká vládnoucí třída je nadále v samém středu globálního kapitalistického systému. To ji sice činí obzvláště zranitelnou, uvážíme-li krizi posledních pěti let, ale ústřední role a zdroje, kterými americký kapitalismus stále disponuje, mají za následek, že i napříště zůstává dominantní imperialistickou mocností.

*Z týdeníku Socialist Worker přeložil
Petr Glivický.*

SOLIDÁRNÍ BROŽURY

PALESTINA: Od nové Intifády k operaci Lité olovo (kolektiv autorů)

V říjnu 2000 opakovaně propukl konflikt mezi Palestinci a Izraelem. Komentátoři často uvádějí, že se jedná o etnický konflikt, který trvá již tisíce let. Tyto a další argumenty brožura podrobuje kritice; dále se zde pojednává o operaci Lité olovo a o bezprostřední reakci, kterou vyvolala.

cena 20 Kč

JOHN MOLYNEUX: Skutečná marxistická tradice

Za marxistu byl v posledních 150 letech považován leckdo. Od sociálního demokrata Kautského přes Stalina a jeho aparátčiky až po vůdce národněosvobozeneckých hnutí typu Mao či Castro. Brožura se snaží definovat, jaký typ myšlení můžeme pokládat za rozvinutí marxismu a co je naopak jeho zvrácením.

cena 15 Kč

✉ redakce@socsol.cz

BULHARSKÉ PROTESTY PROTI NEOLIBERALISMU

JAN MÁJÍČEK

Na konci února vyvrcholily protesty proti zvyšování cen energií a všeobecně neutěšené sociální situaci v Bulharsku. Symbolickým cílem protestů byla tamní pobočka české společnosti ČEZ, ale protestní hnutí jde dál.

▲ Foto: Marija Ivančeva

V Bulharsku se už dlouho nic podobného nestalo. Poslední masové protesty zažila země v roce 1997, kdy se ekonomika země ocitla ve volném pádu po sérii hyperinflací. Ani dnešní protesty nezačaly zničehonic. Za poslední dva měsíce se odehrálo několik událostí. V listopadu 2012 odstartovaly demonstrace po řadě výhrůzek, které obdržel básník a celoživotní disident Nikolaji „Bossja“ (Bosý) Kolev. Proběhla takzvaná Tomatová revoluce – noc nespokojenosti nejen se soudním procesem s Bosým, ale s vládou obecně. V prosinci a v lednu se odehrály dva protesty proti privatizačním záměrům. Jedním byla privatizace nákladní železniční přepravy (zisková část železniční společnosti, která byla rozdělena „na základě regulací EU“). Druhým byla měsíc trvající blokáda strojírenského závodu Sopot, kde se zaměstnanci domáhali svých výplat.

Ve stejné době se do ulic vrátilo také ekologické hnutí, které protestovalo už v létě 2012. To nejprve dosáhlo úspěchu s protesty proti zákonu o lesním hospodářství, ale muselo se k demonstracím vrátit, když vláda sáhla k rozšíření stavebních prací na nepřijatelnou mez. Umírněné protesty zažehl i rozporuplný školský zákon. Největší nesouhlas vzbudil záměr dát peníze na dotování soukromých škol místo na platy učitelů. Od prosince protestují studenti na univerzitě v Sofii proti navýšení školného. Všechny tyto protesty se dají spojit do jednoho vyjádření: nespokojenost Bulharů s politickým a ekonomickým systémem. Ačkoli ne všechny demonstrace byly zaměřeny na odpor proti privatizaci, jejich celkový rámec byl jasný.

MASOVÉ PROTESTY

Ke zvyšování cen za energie a teplo docházelo postupně po celý rok 2012, ale účty za ně přišly obyvatelům až v lednu 2013. Byly mnohonásobně vyšší než obvykle. Vlna protestů, která se prohnala zemí, na sebe vzala podobu blokád silnic, barikád v ulicích, násilností ze strany policie. Jeden senior ze severního Bulharska si v zoufalství nad výší účtů podřezal žíly. Organizátora protestů ve Varně pobodali nožem. Policejního šéfa v tradičně rebelantském městě Pernik demonstranti zbili. V Sofii bylo zadrženo deset lidí a asi pětadvacet zbito policií. Docházelo k rozbíjení oken společností distribuujících energii.

Mezi demonstranty jste mohli nalézt obyčejné lidi, již mají už plné zuby celého politického systému, který je za 23 let dovedl k úplnému zbídačení. „Muži a ženy ve střed-

ních letech, mladé páry s dětmi, studenti, senioři, zkrátka všichni vyšli do ulic, aby protestovali proti slepé uličce, do níž je po sobě jdoucí vlády dostaly,“ říká Marija Ivančeva, doktorandka sociologie na Central European University a organizátorka protestů. Poslední dva únorové týdny protesty vrcholily. Demonstrace se odehrávaly v 35 městech po celé zemi. 20. února oznámil premiér Bojko Borissov svou rezignaci.

VELKÝ VYJEDNAVAČ

Kariéra Bojka Borissova začala v nové elitě, která vznikla po pádu minulého režimu v Bulharsku. Když nastupoval roku 2009 poprvé k moci, ztělesňoval sny jak ekonomických liberálů z nejrůznějších think-tanků, tak lidí znechucených skandály, korupcí a klesající životní úrovní. Borissov je opravdu zvláštní postava. Je člověkem se styky v podsvětí a bývalým vysoce postaveným představitelem ministerstva vnitra, zároveň autokrat starající se o potřeby lidí, nadšený eurofil, který nemluví jinak než bulharsky.

Borissov vypadá jako jeden z dalších pravicových populistů východní Evropy. Patří do řady s Viktorom Orbánem v Maďarsku, dvojčaty Kaczyńskými v Polsku nebo o něco dříve Mečiarom na Slovensku. Svou kariéru staví na osobním charismatu člověka, který se prohlašuje za bojovníka proti prohnitému establishmentu a korupci předchozích 20 let. Nicméně největší rozdíl je v tom, že oproti svým populistickým kolegům nestaví svou politiku na vyzdvihování nějaké zvláštní iden-

tity (národ, tradice, náboženství a podobně). Když mluví Viktor Orbán v maďarském parlamentu, je slyšet hodně útoků na Evropskou unii a mezinárodní instituce. Borissov dokázal, že jde skloubit zájem místních oligarchů a evropských struktur. Podařilo se mu obnovit čerpání peněz ze strukturálních fondů a zahájil největší výstavbu dálniční sítě v Bulharsku. V roce 2012 rostla bulharská ekonomika o 1,7%, z čehož bylo 1,5% vázáno na evropské peníze.

Na jedné straně mu popularitu vynesla už zmíněná kritika zkorumpovaných politiků a úředníků, na druhé straně obratné vyjednávání se zájmovými skupinami jak doma, tak v zahraničí. Pokud bychom ho měli k někomu přirovnat v tuzemsku, nejlépe by na něj asi sedělo označení „balkánský Vít Bárta“.

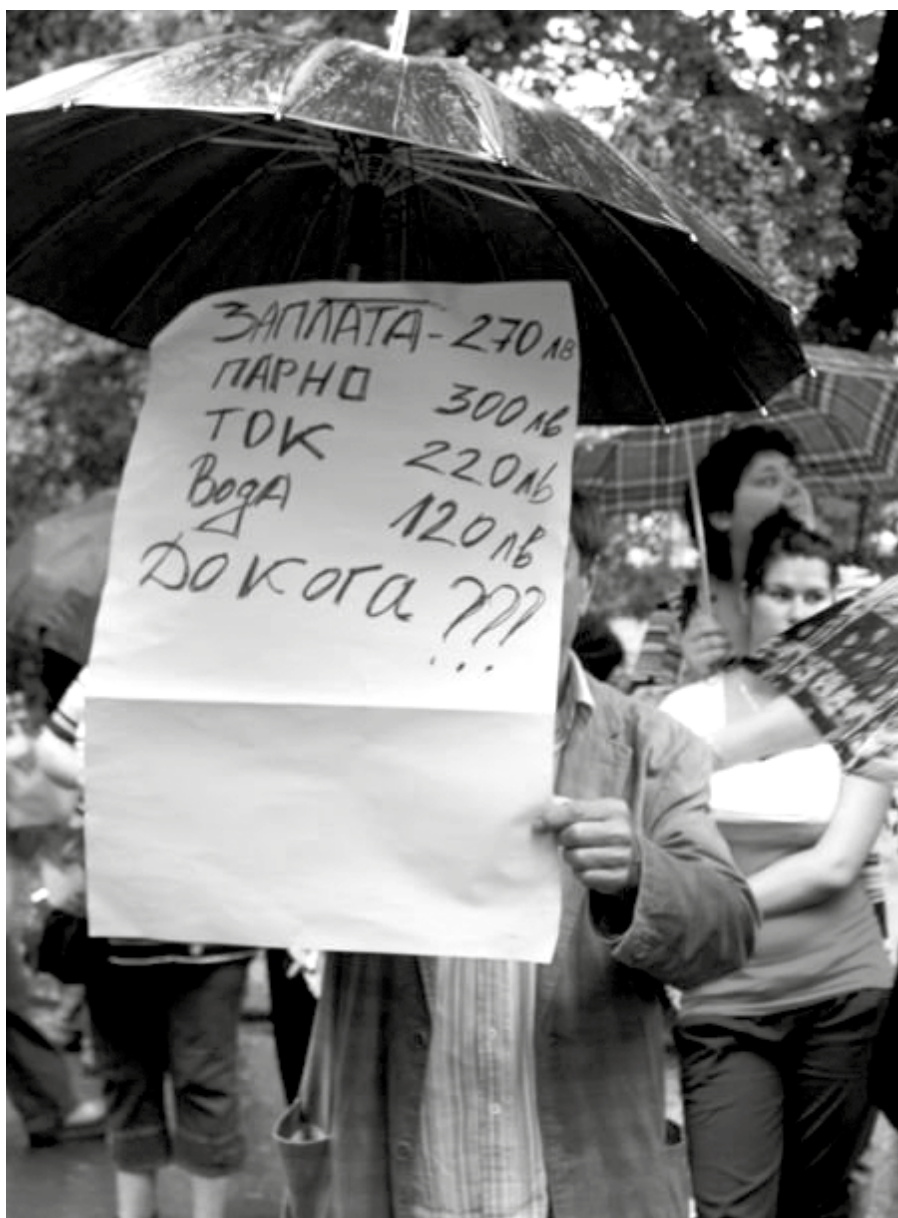
DALŠÍ KROKY PROTESTNÍHO HNUTÍ

Ztráta legitimacy bulharského politického systému se jasně projevila už při protestech v roce 2012 a pokračující protesty dávají tušit, že pádem vlády nic nekončí. Žádná z relevantních stran se nechce ujmout vlády, a stát se tak novým terčem protestů. Za této situace také nedojde ke schválení potřebných změn, které demonstranti požadovali. Borissov sice ještě stačil schválit snížení cen energií o 21%, ale to už dnes nestačí. „Prezident svolal takzvanou společenskou radu, která měla probrat situaci. Tu tvořili zástupci organizátorů protestů, nevládních organizací, velcí korupční podnikatelé, zástupci velkého byznysu a šamani z liberálních think-tanků. Organizátoři protestů a nevládní organizace se rozhodli tuto radu opustit a nadále s ní nejednat,“ popisuje poslední dění pro Solidaritu Marija.

Právě v tomto bodě se nicméně celé hnutí štěpí. Jeho jedna část oslavuje a vyjadřuje podporu odstoupivšímu Borissovi. Dvě z představitelky tohoto „provládního“ křídla protestního hnutí se dokonce účastnily tiskové konference, kde mu děkovaly za to, že vyslyšel „hlas lidu“ a přidal se k boji proti monopolům. Na druhém konci stojí organizátoři protestů, kteří mají dost jak Borissova, tak všech ostatních, a po celé zemi pokračují v protestech, které stále dosahují desetitisíců účastníků. K solidárním protestům se připravují i Bulhaři žijící v zahraničí.

Zatímco při protestech lidé a jejich zástupci diskutují zejména nejnaléhavější otázky, začíná část nestranné bulharské levice připravovat sociální fórum, kde se pokusí spolu s co nejširším spektrem lidí a organizací navrhnout dlouhodobější politickou perspektivu. Bulharské protesty tak slibují velkou inspiraci i pro náš domácí boj proti neoliberálním reformám.

✉ jan.majicek@socsol.cz

▲ Výplata, teplo, voda, elektřina – do kdy?

VOLEBNÍ TSUNAMI BÝVALÉHO KOMIKA

JAKUB HORNÁČEK

Nedávné italské parlamentní volby mají nečekané vítěze i poražené. Jednoznačnou porážku utrpěl středolevicový blok Italia Bene Comune. Ten s bezmála třiceti procenty hlasů volby sice formálně vyhrál, ale nemá senátní většinu.

Naplnila se tak dnes již téměř prorocká slova režiséra Nanniho Morettiho, pronesená v dávném roce 2002 na demonstraci proti Berlusconiho vládě: „Partajní byrokracie, která stojí za mými zády, není schopna mluvit ani k srdci ani k hlavě ani k potřebám lidí. S těmito funkcionáři nikdy nevyhrajeme.“ Tehdy zmínění funkcionáři stáli za Morettim. Televizní kamery zaznamenaly jejich kamenné tváře. A dnes jsou hlavními představiteli Pyrrhova vítězství středolevicové koalice Italia Bene Comune (IBC – Itálie statkem veřejným).

Velkým poraženým voleb je i premiér Mario Monti, který se dostal do Senátu jen s odřenýma ušima a disponuje tak malým počtem mandátů, že nemůže v horní komoře italského parlamentu sestavit vládní většinu s vítěznou IBC.

Výsledek voleb naopak potěšil Silvia Berlusconiho, který sice ztratil více než 6 milionů hlasů, ale dosáhl svého cíle: vytvořit patovou situaci v Senátu, a být tak nezbytný pro sestavení vládní většiny. Jednoznačným triumfem se ale může pochlubit bývalý janovský komik Beppe Grillo, jehož hnutí Movimento 5 Stelle (Hnutí 5 hvězd) získalo 25 % hlasů, a stalo se tak druhou největší italskou politickou silou.

Dá se tak říci, že ve volbách uspěly síly, které vyjádřily velice vyhraněný postoj k Evropské unii. Silvio Berlusconi v kampani vsadil na zdrcující kritiku evropských rozpočtových smluv, politiky vyrovnaných rozpočtů a snižování veřejného dluhu, byť se jedná o závazky, jež v drtivé většině podepsal právě sám Berlusconi a které jeho strana v parlamentě odsouhlasila bez mrknutí oka.

I Grillo, byť jeho hlavními tématy je přímá demokracie a omezení privilegií politických funkcionářů a jejich stran, ke konci kampaně vsadil na evropská témata a vyslovil se pro uspořádání referenda o setrvání Itálie v eurozóně, pro obnovu měnové suverenity a restrukturalizaci veřejného dluhu. Na téma restrukturalizace dluhu a odporu vůči současné evropské hospodářské politice vsadila i radikálně levicová koalice Rivoluzione Civile (Občanská revoluce), která však dostala jen zanedbatelných 2,4 %.

Úspěch hnutí bývalého janovského komika dolehl na italskou politickou scénu se stejně traumatickým nábojem, jako měl vzestup koalice Syriza v Řecku. V Itálii, která

je zvyklá na přesun voličů v rozsahu omezeném na několik procent, si nové hnutí dokázalo během čtyř let politického angažmá a s omezenými finančními prostředky vydobýt pozici druhé největší politické síly.

Tato situace znemožňuje italským politikům vsadit na postupy, kterými tradičně řeší politické a společenské krize: vyhlášení mimořádného stavu či sestavení velké koalice. Toto řešení, jehož kořeny sahají až do druhé poloviny 70. let, se jeví v dnešní situaci jako neschůdné. V momentě, kdy stále větší počet italských voličů vypovídá poslušnost tradičním volebním uskupením, by takovéto řešení vedlo jen k dalšímu posílení tohoto nového hnutí, které svým jménem odkazuje na hodnocení hotelových služeb. V neposlední řadě ani politici bloku IBC ani Mario Monti již nedůvěřují Silviu Berlusconiho v té míře, aby s ním uzavřeli kartelovou dohodu.

Parlamentní volby navíc ukázaly, nakolik jsou tradiční politická uskupení a jejich aparáty neschopné číst procesy změn, jež se odehrávají ve společnosti. Všichni, včetně drtivé většiny politických komentátorů a ústavů výzkumu veřejného mínění, systematicky nadhodnocovali výsledky IBC a Maria Montiho, zatímco nebyly schopni poznat, jak rychlou dynamiku růstu nabralo hnutí M5S.

POPULISMUS JAKO POLITICKÁ STRATEGIE

Za úspěchem Beppe Grilla a jeho hnutí stojí specifická politická strategie, kterou je možné popsat termínem populismus. Avšak tímto termínem nechceme vyjádřit hodnotící soud, ale spíše popsat politickou taktiku založenou na specifické konstrukci lidu a jeho vztahu s leaderem a jeho hnutím.

V Grillově pojetí je lid ze své povahy vždy dobrý a schopný navrhnout či schválit dobrou a adekvátní řešení politických a společenských problémů. Grillov lid je jen jeden, neboli v tomto diskurzu se vytrácí jakékoliv body konflikty, třídní a gender identity jsou srovnány se zemí a zasypaný solí, třídní boj vyhnán za brány města. V tomto ohledu se vytváří zjednodušená binární opozice mezi členy lidu a nečleny lidu (konkrétně jsou jimi bankéři, politici, italská novinářka, nemálo univerzitních profesorů, kdokoliv nosící lodenové kabáty a tak dále), již naopak slouží zájmům skupin stojících mimo lid a kterým lze připisovat veškeré neshody v lidu.

Třídní boj je tudíž sublimován do této formy konfliktu, mající však celou řadu nežádoucích vedlejších účinků. V první řadě je politická debata přesunuta na spor ohledně dobra či zla, což znemožňuje jakoukoliv demokratickou debatu s politickým protivníkem. Navíc lid a ne-lid je ad hoc definován vůdcem, což je pro hnutí, jehož hlavní politickou vlajkou je přímá demokracie, paradoxní. Uvnitř hnutí se tak nevytváří dialog (alespoň ne na celostátní úrovni), ale ustanovuje se monolog vůdce.

To je patrné i na Grillově přístupu k médiím a internetu. Za hlavní orgán hnutí lze jednoznačně označit komikův blog, kde Grillo zveřejňuje své názory a prohlášení, která jsou fakticky uvnitř hnutí nezpochybnitelná. Čtenáři blogu sice mají možnost se k danému tématu vyjádřit, ale sám Grillo do diskuze nevstupuje. Současně Grillo zakázal sobě i členům hnutí vystupovat v televizi, která tak musela pro zajištění rovného přístupu k informacím přenášet sestřihy Grillových představení a předvolebních mítinků. Na síti i v jiných médiích tak Grillo dotáhl až do vrcholných výšin hlavní rys televizních představení: monologičnost a radikálně nerovné postavení mluvčí–publikum. To vskutku není špatný začátek na politiku, který se sice označuje za mluvčího lidu, ale který nemá kanály, jak se s ním konfrontovat a vstoupit do veřejné debaty.

Nicméně ustanovení lidu jako hlavního politického subjektu alespoň dočasně umožňuje spojit různé, nezřídka navzájem konfliktní politické a společenské subjektivity. Avšak je otázkou, nakolik tato funkce prázdného signifikantu (pojem Ernesta Laclaua – pozn. redakce), kterou Grillo a jeho hnutí sehnalo, vydrží tvář v tvář zákonodárné činnosti.

Další důsledek této politické strategie je patrný na tvorbě politického programu. Ten je sestavován nikoli s ohledem na nějakou ideovou konzistentnost, ale především dle přání vůdce a jeho rádců. Program hnutí tak stojí na třech hlavních pilířích. Hlavním je vyjádření odporu vůči současné politické třídě, která je považována většinou Italů za neschopnou, zkorumpovanou, provozující klientelismus a parazitující na prostředcích státu. Tento tekutý hněv vůči politické třídě je naprosto všezahrnující. A tak se může stát, že na seznamu odsouzených poslanců jsou

vystavení hněvu lidu bok po boku poslanec odsouzený za falšování účetnictví a korupci, poslankyně z Radikální strany, která byla odsouzena za rozdávání marihuany při akci občanské neposlušnosti, či poslanec za Rifondazione Comunista, který byl odsouzen za urážku a napadení veřejného činitele při antifašistické akci a obsazování squatu.

Vedle tohoto pilíře, kterému nechybí ani autoritářské rysy, zpochybňující záruky právního státu, Grillo dokázal převzít celou řadu levicových a alterglobalizačních témat. V první řadě se jedná o témata obrany veřejných statků před privatizací a ekologie, která byla mohutně vyjádřena v květnu 2011, kdy absolutní většina italských voličů zamítla v referendech zákony umožňující privatizaci celé řady místních veřejných statků (a v první řadě vody a vodáren) a návrat Itálie k výrobě energie štěpením jádra. Nicméně hnutí M5S se chce také zasadit o občanský příjem či smazání části veřejného dluhu.

A právě tematizací vztahu s Evropskou unií Grillo dokázal mobilizovat nacionální vášně voličů. Především ke konci kampaně, kterou nazval Tsunami tour, tak odpor vůči rozpočtové politice, prosazované Evropskou centrální bankou a dalšími evropskými institucemi, byl vyjadřován skrze rámec měnové suverenity, který jednoznačně patří do výraziva extrémní pravice, zatímco do pozadí ustoupilo téma zpochybnění dluhu, které je spíše levicovým tématem.

JAKÉ MÍSTO PRO KOMUNISTY?

Účinnost politické taktiky hnutí M5S tak ve velké míře přispěla k tomu, že komunistické síly, a v první řadě Strana komunistické obrody (Partito della Rifondazione comunista) zůstaly před branami parlamentu. Velký díl za tento výsledek má však Rifondazione comunista samotná, jelikož ztratila schopnost se účinně konfrontovat s momentem voleb. V posledních pěti letech hlavní italská komunistická strana přistoupila k volbám s nekonečným takizováním, které se projevilo i při posledních parlamentních volbách. Rifondazione se rozhodla sdílet projekt koalice Rivoluzione Civile (Občanská revoluce), kterou vedl jeden z nejviditelnějších italských prokurátorů Antonio Ingroia. Nicméně přítomnost Ingroia a dalších angažovaných bývalých prokurátorů do velké míry zastínil sociální problematiku a ekonomická témata, a tak byla Rivoluzione Civile vnímána jako monotematické uskupení zaměřené na téma legality a boje s organizovaným zločinem. Určitou roli mohl sehrát i fakt, že Ingroia a jeho boj s mafií má velkou mediální viditelnost, ale téměř nepatrné důsledky.

Nicméně dilema, se kterým se Rifondazione potýká, má hlubší kořeny a týká se všech obdobných sil v západní Evropě, kde zaznamenáváme na volebním poli postupné vymizení komunistických stranických subjektů. De facto v celé Evropě

ské unii, s výjimkou řecké KKE a tuzemské KSČM, neexistují silné komunistické strany, které by dokázaly autonomně kandidovat a vstoupit do parlamentu. To samozřejmě neznamená, že by témata vlastní či blízká komunistům vymizela z evropského politického horizontu. Ba naopak, prostupují celou řadu vcelku úspěšných politických hnutí, od Syrize až po Die Linke, od Front de Gauche až po – svým způsobem – hnutí M5S.

V takové situaci je otevřenou otázkou, nakolik má ještě smysl podílet se na tvorbě nějaké komunistické strany, když jedno z důležitých polí její politické akce je neschůdné, a zda se tímto způsobem strana nestává jen určitým debatním kroužkem, místem pro předávání informací a maximálně pro koordinaci kroků a postupů v širších hnutích. Je otázkou, zda by komunisté neměli odevzdat koncept tvorby vlastní a autonomní strany dějinám, zbavit se ho s vědomím jeho pozitivních i negativních stránek a vytvořit politicko-spoločenskou tendenci v organizacích se širším zaměřením. Současný stav v Evropě by napovídal, že právě hledání nových forem organizace by pomohlo k teoretickému i organizačnímu oživení těch, jež se stále hlásí k myšlence komunismu.

✉ jakub.hornacek@socsol.cz

PŘEDPLAŤTE SI SOLIDARITU

roční předplatné **480 Kč**, půlroční předplatné **240 Kč**

objednávejte na: **predplatne@socsol.cz**

v případě dotazů nebo problémů volejte na předplatitelskou linku

722 133 743

Předplaťte si Solidaritu

- ☐ Roční předplatné časopisu Solidarita za 480,- Kč
☐ Půlroční předplatné časopisu Solidarita za 240,- Kč

Jméno:

Adresa:

Telefon:

Předplatné se objednává standardně na předplatitelském mailu predplatne@socsol.cz, následně převážně převodem na účet, ale je možné jej objednat i poštou. V takovém případě se peníze zasílají s tímto ústřížkem v obálce na adresu: Socialistická Solidarita, Poste restante, 160 41 Praha 6. V případě dotazů nebo problémů volejte na předplatitelskou linku 722 133 743.

Přidejte se k SocSol

- ☐ Chci více informací o SocSol a jejích aktivitách
☐ Chci se připojit ke skupině Socialistická Solidarita

Jméno:

Adresa:

Telefon:

E-mail:

Vyplněný ústřížek zašlete na adresu: Socialistická Solidarita, Poste restante, 160 41 Praha 6.

ODBORY VE SVĚTĚ

Pracující z různých koutů světa čelí útlaku a vykořisťování. Řada z nich si to však nenechává líbit a staví se na odpor. Důvody jejich boje se různí, stejně jako podmínky, v nichž se ocitají. Spojuje je však snaha zachovat si lidskou důstojnost a odpovídající životní podmínky. Překládáme zde pouhý výběr z obrovského množství odborářských kampaní, které v současné době ve světě probíhají.

zaměstnanců ve veřejném sektoru (KESK) a přidružených organizací. Zneužívání protiteroristického zákona proti odborům patří mezi časté kroky současné vlády. Kupříkladu v únoru minulého roku bylo na základě stejného obvinění zatčeno 15 odborářek a v červnu 2012 dalších 67 členů KESKu. Velký počet z nich je stále za mřížemi, aniž by byli postaveni před soud. Více se o tomto případu můžete dočíst a

20. a 21. února uspořádaly **indické** odbory generální stávkou, které se zúčastnilo okolo 100 milionů lidí. Stávku, největší od vyhlášení nezávislosti Indie v roce 1947, svolalo 11 odborových svazů působících na železnici, v přístavech, automobilovém průmyslu, hutnictví, těžbě surovin či v bankovním sektoru. Odboráři stávkovali na protest proti zhoršujícím se životním standardům, špatným pracovním podmínkám a vládním úsporným opatřením, které podle nich dopadají nerovnoměrně mnohem větší silou na nižší vrstvy. Datum stávky proto zvolili na dny těsně před projednáním nového státního rozpočtu indickým parlamentem. V těchto dnech nefungovala hromadná doprava, úřady i banky byly zavřeny, stejně jako většina obchodů a továren. Stávkující zablokovali také řadu železničních tras, přístavů a dálnic. Indický svaz průmyslu a obchodu odhaduje škody způsobené stávkou na částku v rozmezí 3,7 a 4,8 miliard dolarů. Navzdory obrovskému rozsahu se stávka obešla takřka bez násilí. Došlo pouze k několika menším střetům, při kterých shořelo jen několik aut. Uvážíme-li obrovský rozsah stávky, jde o téměř neuvěřitelný výsledek. Indiští odboráři jsou však připraveni boj zintenzivnit v případě, že se vláda jejich požadavky nebude zabývat. Zdá se však, že vláda bude dále prosazovat politiku drastických reforem a tolerovat stále hrubější porušování práv zaměstnanců ze

strany zaměstnavatelů.

Generální stávka proběhla 20. února také v **Řecku**. Ačkoli jde v této zemi poslední dobou o celkem běžný jev, tato stávka se od těch dřívějších lišila – na mnoha místech byla vyhlášena proti vůli odborových šéfů, zdola, řadovými odboráři, podle kterých je jejich vedení příliš umírněné. Řekové touto stávkou protestují proti vlně nových „úsporných opatření“, na kterých se vláda dohodla s představiteli tzv. trojky, tedy Evropské unie, Mezinárodního měnového fondu a Evropské centrální banky. Tato opatření

mají za následek rozsáhlé propouštění a drastické snižování mezd.

V druhé polovině února došlo k masivnímu zatýkání **tureckých** odborových aktivistů. Během několika málo dní se za mřížemi ocitlo až 150 z nich, na základě obvinění z podpory terorismu. Většina zatčených odborářů je členem Svazu

podpořit kampaň za jejich propuštění na adrese <http://www.world-psi.org/en/more-arrests-turkish-trade-unionists-take-action-now>.

Nadnárodní společnost Amazon, provozující jeden z největších internetových obchodů na světě, čelí v **Německu** rozsáhlému skandálu, který vyvolalo zveřejnění informace o údajném využívání neonacistů k zastrašování zahraničních pracovníků. Dokumentární film, odvysílaný televizí ARD, zachytil situace, ve kterých jsou zaměstnanci z různých evropských zemí konfrontováni s holohlavými muži, oblečenými do černých uniforem s logem „HESS Security“, odkazujícím k zástupci Adolfa Hitlera, Rudolfu Hessovi. Tito hlídači měli za úkol střežit ubytovny, ve kterých zaměstnanci bydlí, a svou přítomností v nich vzbuzovat permanentní strach, který jim bránil bouřit se proti podmínkám, za kterých pracují. Na některých záběrech zmíněného filmu nosí tito hlídači také oblečení značky Thor Steinar, neodmyslitelně spjaté s neonacistickým hnutím. Kromě toho se ukázalo, že majitel „HESS Security“ je jistý Uwe L., aktivní fotbalový chuligán a v minulosti již odsouzený neonacista.

Z různých zahraničních zdrojů vybral a uspořádal Štěpán Lohr.

✉ stepan.lohr@socsol.cz

TONY CLIFF: DOSAVADNÍ IMPERIÁLNÍ EXPANZE RUSKA – OVLÁDNUTÍ VÝCHODNÍ EVROPY

Kniha Státní kapitalismus v Rusku od Tonyho Cliffo, která poprvé vyšla roku 1947, je první ucelenou marxistickou analýzou tzv. komunistického režimu. Práce se zaměřuje především na stalinistický režim ve 30. a 40. letech. Autor v ní přesvědčivě ukazuje, že ruská byrokracie je vládnoucí třídou, jež hraje stejnou úlohu jako buržoazie v tradičních kapitalistických zemích, a stalinistický režim je proto třeba chápat jako zvláštní, státně byrokratickou formu kapitalismu. Dílo je aktuální i dnes, nabízí totiž pádnou odpověď na primitivní antikomunismus, který propaguje většina masmédií. Kniha je překládána na pokračování pro Solidaritu; předcházející kapitoly jsou k dispozici na www.socsol.cz.

Tradiční imperialistické země vykořisťovaly své kolonie třemi způsoby: nákupem jejich produktů za nízké ceny, prodejem vlastních produktů koloniím za vysoké ceny a zakládáním podniků vlastněných kapitalisty „mateřské“ země, jež zaměstnávaly zdejší dělníky. Ruský státní kapitalismus používá k vykořisťování svých kolonií všechny tři tyto metody.

Četné statistiky dokazují, že Rusko platí jen velmi nízké ceny za produkty, které kupuje od svých satelitů. Uvedme několik případů. Rusko-polská dohoda ze dne 16. srpna 1945 stanovila, že od roku 1946 bude Polsko dodávat do Ruska za zvýhodněnou cenu (řekněme 2 dolary za tunu) následující množství uhlí. Roku 1946 8 milionů tun, v letech 1947 a 1950 13 milionů tun ročně a následně 12 milionů tun ročně. Tyto dodávky probíhaly až do ukončení okupace Německa. Uhlí nebylo zaplacené ruskými produkty, ale reparacemi, jež Rusko odebíralo Německu. Pokud je známo, Polsko nakonec z tohoto účtu nedostalo nic. Tak či onak, kupovat 12–13 milionů tun uhlí po 2 dolarech za tunu, když se cena uhlí na světovém trhu pohybuje od 12 do 15 dolarů za tunu, znamená dosahovat čistého zisku 10–14 dolarů za tunu. Dohromady to činí 120–180 milionů dolarů ročně, což je suma srovnatelná s nejvyššími ročními zisky z investic britských kapitalistů v Indii.

Jugoslávský denník Borba dne 31. března 1949 uvedl, že tuna molybdenu (důležitá složka oceli), jejíž produkce stála Jugoslávii 500 000 dinárů, byla v období přátelských vztahů mezi Stalinem a Titem prodávána do SSSR za 45 000 dinárů. Bývalé Baťovy závody v Československu musely Rusku prodávat boty (přičemž kůže na ně byla dodávána z Ruska) po 170 korunách českých, přestože skutečná cena bot dosahovala 300 korun za pár. Obzvláště zjevným případem kapitalistického vykořisťování byl nákup bulharského tabáku, který Rusko nakupovalo po 0,5 dolaru a následně jej prodávalo do západní Evropy po 1,5–2 dolarech.

Co platí pro obchodní vztahy Ruska a jeho evropských satelitů, platí stejnou měrou i pro ruské obchodní vztahy s Čínou. Čínští vepři, šťetiny a ropa, jež tvoří velkou část čínského vývozu, se v současné době prodávají na západoevropských trzích za ceny nižší než v Šanghaji a Tchien-tinu, což jsou hlavní přístavy určené k exportu těchto produktů. Ruský stát je výhradním obchodním agentem Číny na západních trzích a skutečnost, že si může dovolit prodávat její výrobky za ceny nižší, než jaké převládají v Číně samotné – a není pochyb o tom, že Rusko má z těchto transakcí provize –, jasně naznačuje, že za tyto výrobky

platí výjimečně nízké ceny. To částečně vysvětluje, proč vyvíjí Peking takové úsilí, aby mohl navázat přímé obchodní vztahy se Západem bez ruského prostředníka.

Rusko nakupuje produkty svých satelitů za velmi nízkou cenu a na druhou stranu jim prodává vlastní předražené zboží. Uvedme si několik příkladů. Rusko účtuje Číně za své zboží mnohem vyšší ceny, než za jaké toto zboží prodávají západní kapitalističtí prodejci v nedalekém Hong Kongu. Tak například sovětské čtyřtunové nákladní vozy Zis-4 se prodávají v Tchien-tinu za cenu odpovídající 50 000 hongkongských dolarů. Srovnatelné šestitunové vozy západních značek se přitom v Hong Kongu prodávají za 15 000 hongkongských dolarů. Československý cukr, dovážený prostřednictvím Ruska, se v Tchien-tinu prodává za cenu odpovídající 106,40

hongkongských dolarů za libru. Německý cukr o stejné kvalitě se přitom prodává v Hong Kongu za 6,50 hongkongských dolarů.

Podniky ve východní Evropě, vlastněné přímo ruským státem, představují třetí nástroj kapitalistického vykořisťování. Prostřednictvím nich ruský stát vykořisťuje domácí obyvatelstvo, jež tyto podniky zaměstnávají.

V ruské okupační zóně v Německu vlastní ruský stát přímo zhruba třetinu veškerého průmyslu. Tento průmysl je vlastněn „Sovětskou akciovou společností“ (SAG). SAG má velký význam, neboť ve svých rukou drží téměř všechny velké podniky. Každý podnik SAG zaměstnával v roce 1950 průměrně 2400 zaměstnanců oproti 139 zaměstnancům v podnicích LEB (podniky vlastněné tzv. Německou demokratickou republikou) a asi 10 zaměstnancům v soukromých průmyslových podnicích. Význam podniků SAG je ještě očividnější, vezmeme-li v úvahu, že SAG kontroluje veškerý těžký průmysl. V podnicích SAG vytvářejí němečtí dělníci nadhodnotu, již se přímo zmocňuje ruská byrokracie.

V Rumunsku, Maďarsku a Bulharsku fungují podniky, v nichž Rusko drží 50procentní podíl. Ve skutečnosti jsou však zcela pod jeho kontrolou. Jsou to například společnosti, které kontrolují nejbohatší ropná pole v Rumunsku. Jiné kontrolují výrobu oceli, strojírenství, těžbu uhlí, loděnice, leteckou dopravu, těžbu dřeva, chemický průmysl, výrobu traktorů, výrobu stavebních hmot, využívání ložisek zemního plynu, banky, pojišťovny atd. Celkem ovládá ruský stát více než polovinu průmyslu, bankovníctví a pojišťoven v Rumunsku. Tyto smíšené společnosti existují také v Maďarsku a Bulharsku, ale jejich význam je zde mnohem menší.

Pokud se Rusko zmocňuje poloviny zisku podniků, zaměstnávajících výhradně zdejší dělníky, není to jasný příklad koloniálního vykořisťování?

Z angličtiny překládá Vítězslav Lamac.
✉ vitezslav.lamac@socsol.cz

KLIMATICKÁ ZMĚNA ANEB JINÝ SVĚT JE PŘED NÁMI

VÁCLAV DROZD

Fungování globálního kapitalismu je podmíněno rostoucí spotřebou energie vyrobené spalováním fosilí. Energetika, doprava i intenzivní zemědělství jsou zcela závislé na přísunu levného uhlí a ropy. Takový předpoklad kapitalistického způsobu organizace společnosti a výroby se však může stát příčinou jeho zániku.

V geologické historii Země se klima proměňovalo překvapivě málo a z dnešního pohledu velmi pozvolna. Předposlední geologické období pleistocénu, které začalo před 1,8 milionu let, se vyznačovalo nižší průměrnou teplotou a periodickým střídáním delších dob ledových a kratších dob meziledových. Tento jev je vysvětlován cyklickými změnami parametrů zemské dráhy a rotace, které se projevují malými změnami velikosti sluneční energie dopadající na zem. Během poslední doby ledové, jež skončila zhruba před 11 tisíci lety, byla teplota jen o několik stupňů nižší než dnes, ale příroda vypadala úplně jinak. Byla přizpůsobena na převládající zalednění pevniny a o desítky metrů nižší hladinu oceánů. Počátkem doby meziledové se klima ustálilo a po celou dobu jeho trvání se teplota lišila jen o desetiny stupňů Celsia. Právě klimatická stabilita umožnila rozvoj lidské civilizace a je podmínkou mimořádné druhové rozmanitosti fauny a flóry.

Podle analýz ledových jader se přirozená atmosférická koncentrace oxidu uhličitého pohybovala posledního půl milionu let mezi 180 a 300 ppm (parts per milion, tedy částic plynu na milion částic vzduchu). Od počátku průmyslové revoluce se podíl tohoto plynu zvýšil z 280 na 394 ppm v lednu letošního roku. Tato koncentrace je klimatologové považována za příliš vysokou pro zachování klimatu, na které je život na Zemi adaptován.

Atmosféra se dosud v průměru oteplila o cca 0,8 stupně oproti předindustriálnímu období. Pro udržení nárůstu teploty pod 2 stupně do konce 21. století je nezbytné snížení emisí alespoň o 14 % do roku 2020. Podle projekcí Čtvrté hodnotící zprávy IPCC (Mezivládního panelu pro změnu klimatu) i takové oteplení pravděpodobně způsobí vyhynutí 20 až 30 % živočišných i rostlinných druhů a pro země třetího světa bude mít katastrofální důsledky. Světová banka však v minulém roce přinesla naléhavou zprávu, že podle projekcí současného vývoje hrozí zvýšení teploty dokonce o 4 stupně, což by mohlo znamenat vyhynutí více než 50 % veškerých druhů a jen stěží představitelné sociální a ekonomické důsledky.

Na přelomu loňského listopadu a prosince se konala 18. konference OSN o změně klimatu. Politici s lobbisty, novináři i aktivisty se sešli symbolicky v Dauhách, hlavním městě

Kataru, v jehož podloží leží 5 % světových zásob ropy a obchod s ní tvoří více než polovinu hrubého domácího produktu země. Po několika zcela neúspěšných summitech se jim na poslední chvíli podařilo dohodnout prodloužení platnosti Kjótského protokolu, kterým se průmyslové země zavázaly snížit emise skleníkových plynů o 5,2 % oproti počátku devadesátých let. Mnohým rozvinutým zemím se tento cíl podařilo splnit, k čemuž jim pomohlo také stěhování průmyslové výroby za nižšími náklady. Rozvojové ekonomiky v čele s Čínou se s koncem století probudily a začaly spalovat enormní množství fosilních paliv, a přispěly tak k navýšení celkových světových emisí skleníkového plynu CO₂ mezi lety 1990 a 2008 o závratných 41 %. V plné ostrosti se tak odhaluje neschopnost států i nadnárodních institucí regulovat výrobu a spotřebu energie, a to i v případě, kdy se bez nadsázky hraje o budoucnost lidstva a přírody. Tento stav vyhovuje především korporacím, které mohou dále hromadit kapitál a udržovat v chodu motor světového trhu hnaný fosilními palivy.

I přes značnou míru skepse je konference v Dauhách považována za úspěšnou, protože se zde podařilo do debaty plně začlenit rozvojové země a ustavit rozvrh dalších jednání. Jejich výsledkem by měla být nová celosvětově závazná dohoda sepsaná do roku 2015 a uvedená v platnost nejpozději v roce 2020.

KLIMATICKÁ ZMĚNA VE STŘEDU EVROPY

Na našem území se za posledních padesát let zvyšuje průměrná teplota přibližně o 0,3 °C za 10 let. Podle údajů Českého hydrometeorologického ústavu dochází k postupnému zvyšování průměrného počtu dní s tropickými teplotami a na druhé straně ke snižování počtu chladných dní v roce. V dlouhodobém výhledu se pro území ČR počítá se zvýšením průměrné roční teploty o 3,3 stupně do konce století. Velmi významné jsou probíhající změny maximálních teplot a zejména v létě dochází ke značnému střídání extrémně teplých období s chladnými. Podle už zmíněné Čtvrté hodnotící zprávy IPCC souvisí s proměnou klimatu zkracování zimního období a dřívější příchod jara, což vede k brzkému rozvíjení

listů, migraci ptáků a snášení vajec. Dalším příznakem je šíření rostlinných a živočišných druhů do vyšších poloh, což znamená, že se k nám dostávají druhy typické pro Středomoří (např. křížák pruhovaný, hojně se rozšířila také kudlanka nábožná, dříve se běžně vyskytující jen na jižní Moravě). Je také velmi pravděpodobné, že se v důsledku oteplení bude nadále zvyšovat počet suchých dní střídajících se s intenzivními dešti a následnými povodněmi. Musíme se proto připravit na dosud ojedinělé situace, kdy budou větší území po delší dobu bez dostatku užitkové i pitné vody.

Článek nemá přesvědčit takzvané klimaskeptiky, kteří popírají existenci člověkem způsobené globální proměny klimatu. Jejich názor se zřejmě zakládá na nekritické konzumaci obsahu hlavních médií či některých blogů, které téma ignorují nebo s oblibou zesilují pomatený „hlas Hradu“ a vědeckých disidentů. Jejich argumenty naleznete přehledně seřazené podle oblíbenosti na serveru www.skepticalscience.com. Má být spíše varováním před falešným optimismem a výzvou k neodkladnému jednání. Rozvrat klimatu je možné chápat jako příznak smrtelných křečí kapitalismu, který rozhodně není „trvale udržitelným“ společenským uspořádáním, ve kterém je možné ne-růst. Tento jen těžko odhadnutelný jev určí podmínky existence jiného světa, který přichází a na nic se neptá. Jedině na nás ale bude, jestli v něm budeme přežívat odděleně, uzavření v kategoriích individualismu a soupeření, nebo zda budeme žít spolu.

O perspektivách života v jiném světě v některém z dalších čísel.

Výběr důvěryhodných zdrojů informací: IPCC (Mezivládní panel pro změnu klimatu) <http://www.ipcc.ch/>

Změna klimatu 2007: Dopady změny klimatu, adaptace a zranitelnost. Shrnutí pro politické představitele.

<http://www.ipcc.ch/pdf/reports-nonUN-translations/czech/ar4-wg2-spm.pdf>

Pojmy vztahující se ke globální změně: <http://amper.ped.muni.cz/gw/pojmy.html>

SOLIDARITA

**VYCHÁZÍ PRAVIDELNĚ KAŽDÝ
MĚSÍC JAKO NEZÁVISLÝ
LEVICOVÝ ČASOPIS**

Jelikož nejsme spoutáni žádným soukromým zájmem, můžeme Vám nabízet kvalitní a necenzurované informace, které v jiných médiích nenaleznete. Naši redaktoři a přispěvatelé s vypětím všech sil pracují měsíc co měsíc na tom, aby Vám přinesli nejpodstatnější rozhovory, reportáže, analýzy a komentáře z domova i ze zahraničí. A to především na taková témata, o kterých se jiní neodvažují psát. Vzhledem k tomu, že fungujeme na dobrovolné bázi a jedinou naší motivací je vůle šířit osvobozující a demokratické myšlení, vydávání časopisu závisí na finanční podpoře Vás, čtenářů. Abychom Vám mohli nadále poskytovat kvalitní periodikum a vycházet ve stále větších nákladech, potřebujeme Vaši podporu. Proto Vás vyzýváme, abyste si Solidaritu předplatili. Další významnou formou podpory je zřídit si trvalý měsíční finanční příkaz na Vašem účtu. Číslo účtu: 2100245047/2010 Předplatné objednávejte na predplatne@socsol.cz

**PODPOŘTE NÁS
NA NÁŠ ÚČET NEBO
SI SOLIDARITU
PŘEDPLAŤTE!**

Solidarita

Socialistická Solidarita v sociálním hnutí

1998

Rasisty je zavražděn zahraniční student. SocSol iniciuje sérii bouřlivých protestních demonstrací. Vzniká Iniciativa proti rasismu. Její aktivisté např. přelepují volební billboardy republikánů, pořádají blokády volebních stánků. Přispějeme k tomu, že v českém parlamentu nesedí fašisté.

2000

V Praze se připravuje velký sjezd finančníků z MMF. Ti se významnou měrou podílejí na sociální a ekologické devastaci světa. Chystá se protestní demonstrace a kontrasmmit. SocSol se aktivně zapojuje do Iniciativy proti ekonomické globalizaci (INPEG).

Protesty jsou velkým úspěchem alterglobalizačního hnutí. Na demonstraci se sjede 15 000 lidí, finančníci končí o den později.

2002

Ve Florencii se koná první Evropské sociální fórum (ESF). Zde probíhá miliónový pro-

test proti chystané invazi do Iráku. SocSol jako jediná česká antikapitalistická skupina pořádá na fórum výpravu. Organizujeme také početné výpravy z ČR na následná ESF v Paříži a Londýně.

2003

Bush útočí na Irák. SocSol inspiruje vznik Iniciativy proti válce a podílí se na jejím fungování. Iniciativa se stává ohniskem demonstrací proti chystané invazi. I lidé v ČR se tak zapojí do největší světové protiválečné demonstrace v dějinách. 15. 2. 2003 protestuje 15 miliónů lidí. USA a Británie již dnes uvažují, jak se z Iráku stáhnout. K tomu významně přispělo protiválečné hnutí.

2006

Plánuje se vybudování raketové základny v ČR. Vzniká Iniciativa Ne základnám. Ta sdružuje více než čtyřicet organizací, pořádá debaty, happeningy a demonstrace. U vzniku však byly skupiny pouze tři, mj. SocSol. Stavba

základny je nakonec zastavena, což znamená velké vítězství demokracie v ČR a posílení hnutí proti globálnímu kapitalismu.

2010

Pravicová vláda ODS, TOP 09 a Věcí veřejných chystá drastické škrtky v sociální sféře. Postihnout mají především ty nejchudší. V srpnu 2010 se dává dohromady ProAlt – iniciativa pro kritiku reformů a na podporu alternativ. Jedná se o dosud nejpestřejší a nejširší levicovou platformu v ČR. Je v centru aktivistického odporu proti reformům, spolupracuje s odbory a organizuje tisícové demonstrace. Socialistická Solidarita se jako jediná radikálně levicová skupina v ČR do ProAltu zapojuje.

2011

SocSol stojí u vzniku iniciativy Za svobodné vysoké školy, která na jaře 2012 organizuje dosud největší studentské protesty od r. 1989.

Solidarita

Za čím stojíme

IRACIONÁLNÍ A ABSURDNÍ SYSTÉM

Globální kapitalismus je systém nerovnosti, ve kterém chudí chudnou a bohatí bohatnou. Stamiliony hladoví a umírají na snadno léčitelné nemoci, zatímco je technologicky možný důstojný život pro všechny. Systém upírá drtivě většině možnost rozvíjet své tvůrčí schopnosti a degraduje ji na úroveň stroje. Lidé jsou nuceni pracovat déle a na více úvazků, zatímco nezaměstnanost stále roste a uvrhuje další masy do chudoby a nejistoty. V kapitalismu vznikají války o suroviny a trhy, jsou drancovány přírodní zdroje, likvidována kulturní rozmanitost. Ačkoli jsou veškeré hodnoty tvořeny lidskou prací, kontrolu nad jejich distribucí má kapitál. Kapitalismus spočívá v honbě za ziskem na úkor lidských potřeb. Je to iracionální a absurdní systém.

ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Jako alternativu ke kapitalismu nabízíme systém, který nazýváme socialismem zdola. Jedná se o systém samosprávných rad, jež rozhodují o politických i ekonomických otázkách. Demokracie zde není omezena na hlasování jednou za čtyři roky, ale proniká dennodenně všemi oblastmi života společnosti. To umožňuje začít vytvářet společnost bez nezaměstnanosti, bez chudoby, bez útlatu.

Naprosto odmítáme režimy bývalého východního bloku v ČSSR, SSSR, ale také v Číně, na Kubě atd. Považujeme je za tzv. státněkapitalistické režimy. Jestliže dnešní kapitalismus je typický mocí nadnárodních korporací a jim poplatných parlamentů, měla tehdy veškerou ekonomickou a politickou moc třída stranické byrokracie. Hlásíme se k tradici levicové opozice vůči těmto režimům.

Podporujeme zápasy námezdně pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení a všechny ostatní emancipační snahy. Nespolehneme ovšem na parlamentní politiku. Jen nezávislá aktivita pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací apod. může vést k systematické změně. Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození.

SOLIDARITA

Úsilí o socialismus zdola je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími, nezaměstnanými a utlačovanými v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví neprivilegované obyvatele různých zemí, různé národnosti, různé barvy pleti, různého pohlaví, sexuální orientace, náboženství či profese. Podporujeme tedy kampaně a boje

proti rasismu a xenofobii; proti islamofobii, nesnášenlivosti vůči Romům apod. Bojujeme za úplnou politickou, ekonomickou a sociální rovnost žen a mužů, vystupujeme proti diskriminaci na základě sexuální orientace.

Fašismus a nacismus považujeme za zásadní hrozby všem dosaženým demokratickým a sociálním právům. Ačkoli jejich hesla často znějí antikapitalisticky, ve skutečnosti jsou fašismus a nacismus pokračováním kapitalismu, jen jinými prostředky. V dobách krize jsou tyto politické hrozby zvláště aktuální.

REVOLUČNÍ ORGANIZACE

Kapitalistický systém vytvořil vysoce organizované instituce včetně státu, které kontrolují bohatství, média a represivní složky. Abychom čelili moci těchto institucí, musíme se sami organizovat. Chceme být zárodkem revoluční strany, která bude spojovat aktivisty různých hnutí a pracující třídy. Na rozdíl od parlamentních stran pro ni bude účast ve volbách jen prostředkem, jak dále šířit myšlenky svobody, rovnosti a solidarity. Tato revoluční organizace může zásadně přispět k tomu, aby emancipační hnutí sílila, a podílet se na rozvíjení myšlenek a strategií, které povedou k překonání kapitalismu.

Přidejte se k nám!

▲ Papež žehná krevetám. Odcházející papež se loučí s vatikánskými švédskými stoly. Koláž: KK

Pražská škola alternativ

PROGRAM: BŘEZEN 2013

Pravidelné pondělní diskuse

MÍSTO KONÁNÍ: DIVUS, jižní křídlo, Bubenská 1, Praha 7

Budova bývalých Elektrických (později dopravních) podniků nad stanicí metra Vltavská. Vchod od magistrály.

Pražská škola alternativ bude mít v letním semestru jedno zastřešující téma: **privatizaci a deprivatizaci veřejných služeb.**

**18. 3. 2013
18.00**

LÉČIVA – SOUKROMÝ OBCHOD A VEŘEJNÝ ZÁJEM

Zdravotnictví nemůže dobře fungovat bez široké dostupnosti potřebných léčiv. Zákonitě dochází ke konfliktům mezi zájmem lékařů a pacientů a zájmy soukromých výrobců a distributorů léků. Informace dostupné k tomuto tématu v českých médiích jsou často rozporuplné a je obtížné udělat si představu, jak se v našem zdravotnictví s léky hospodaří. O současném stavu a o perspektivách budeme diskutovat se zástupci zdravotníků a pacientů.

Vystoupí: Michal Sojka (mluvčí České lékařské komory), Josef Mrázek (Svaz pacientů)
Moderuje: Jiří Silný (Ekumenická akademie Praha)

PŘEDPLAŤ SI SOLIDARITU

PRODEJNÍ MÍSTA ČASOPISU

td

GALERIE TRANZITDISPLAY (www.tranzitdisplay.cz) – Dittrichova 9, Praha 2 – úterý až neděle od 12 do 18 hodin

**Ekumenická
Akademie
Praha**

KAMENNÝ OBCHOD FAIR&BIO
(www.ekumakad.cz) – Sokolovská 29, Praha 8 –
pondělí až pátek od 11 do 19 hodin

STUDENTSKÝ KLUB K4
(www.k4klub.org) – Celetná 20, Praha 1 – pondělí až pátek od
10 do 24 hodin, sobota až neděle od 16 do 24 hodin

TABÁK HOLEYŠOVSKÝ – Hrnčířská 65, Ústí nad Labem –
pondělí až pátek od 7 do 22 hodin, sobota až neděle od 9 do
21 hodin

KAVÁRNA TŘI OCÁSCI
(www.triocasci.cz) – Gorkého 37, Brno – pondělí až pátek od
8 do 22 hodin, sobota až neděle od 10 do 22 hodin